

1 srijeda, 30.05.2007.
2 [Otvorena sjednica]
3 [Optuženi su ušli u sudnicu]
4 [Optuženi Pandurević nije prisutan]
5 [Svjedok je ušao u sudnicu]
6 ... Početak u 09.06h
7 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dobro jutro svima. Molim sekretara da
8 najavi predmet.
9 SEKRETAR: [simultani prevod] Dobro jutro, časni Sude. Ovo je predmet IT-
10 05-88-T, *Tužilac protiv Vujadina Popovića i ostalih*.
11 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala.
12 Za zapisnik da kažem: Danas je odsutan general Pandurević. On nas je
13 ranije obavestio o tome i saopštio nam je da se odriče svog prava da
14 prisustvuje, tako da postupak može da se odvija u njegovom odsustvu. Kad je reč
15 o braniocima, gospodin Haynes je odsutan, kao i gospođa Nikolić i gospodin Meek.
16 U Tužilaštvu, vidim da je tu gospodin McCloskey.
17 Pretpostavljam da nema preliminarne pitanja niti tehničkih poteškoća. Ja
18 se zahvaljujem tehničarima što su otklonili tehničke poteškoće pa možemo da
19 nastavimo. Dobro jutro, generale.
20 SVJEDOK: Dobro jutro.
21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dobro došli. Nadam se da ste se opustili
22 i gospodin McCloskey će uskoro završiti glavno ispitivanje, a onda ćemo otpočeti
23 sa unakrsnim ispitivanjima.
24 Gospodine McCloskey, dobro jutro. Izvolite, imate reč.
25
26
27
28
29
30

1 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Hvala, časni Sude. Dobro jutro svima.

2 SVJEDOK: MANOJLO MILOVANOVIĆ [nastavak]

3 Ispituje g. McCloskey [nastavak]

4 [Tužilac ispituje putem prevodioca]

5 P: Dobro jutro, generale. Želeo bih da pogledamo crtež koji smo gledali u
6 mojoj kancelariji. To zaista i nije baš pravi dokazni predmet, ali nadam se da
7 će poslužiti za ono za šta nam je potrebno. To je u sistemu elektronske sudnice
8 P02828. Molim da se to dâ generalu. Možda bi bilo bolje da vidimo to zapravo na
9 grafoskopu, ali ne znam... Da vidimo kako to izgleda kada se prikaže preko
10 elektronske sudnice.

11 Ovo je crtež jedne od dužih zgrada s kancelarijama u Crnoj Rijeci i... -
12 sećate se, generale - ja sam izbrisao nekoliko mesta gde su kancelarije ljudi
13 koji su bili na višim položajima, a Vi ste onda zaokružili mesta i upisali,
14 popunili ta prazna mesta.

15 Dakle, pogledajmo ova mesta koja ste zaokružili. Vi ste upisali najpre
16 glavni ulaz. Recite nam šta je taj prvi kružić pri vrhu. Šta to označava?

17 O: Mislite na ovaj broj 5, 6 i to ili neki drugi kružić? Ja ga ne vid...
18 ne...ne znam na što mislite.

19 P: Gde piše "Glavni ulaz".

20 O: Dobro.

21 P: Možete li nam reći šta to znači? Na šta ste mislili kada ste to
22 upisali?

23 O: To su bile dve drvene barake u početku, jedna pored druge.

24

25

26

27

28

29

30

1 Znači, levo od ove nacrtane, postojala je još jedna ista, iste konstrukcije. E
2 sada, glavni ulaz - svaka baraka je imala dva ulaza: jedan, ovaj koji sam ja
3 označio kao glavni je stvarno bio i glavni, samo zbog toga što je prva
4 kancelarija kod ulaza bila generala Mladića i moja - zajednička. Tu je u hodniku
5 ispred te kancelarije je postojao kurir koji je primao, najavljuvao i tako... I
6 zbog toga sam jednostavno to označio kao glavni ulaz.

7 Dole na dnu je još jedan ulaz koji je uglavnom služio... on je prolazio
8 pored toaleta i kupatila; služio je ovom pomoćnom osoblju: vozačima... tako,
9 ulaze... mislim, i jedan i drugi su bili ulazi, ali eto, ja sam taj označio
10 "glavni" zato što je tu otprilike bila i neka prijavna služba, kurir i to. Da
11 komentarišem dalje ove prostorije ili...?

12 P: Da. Recite nam šta ste upisali u ovom velikom krugu za broju... za
13 sobu broj 5. I vidimo da je ta soba podjeljena isprekidanim crticama na dva dela.

14 O: Ova prostorija gde je broj 5 - to je bila zajednička kancelarija
15 generala Mladića i moja. Zbog efikasnog korištenja prostora, uzeli smo jednu
16 kancelariju pošto je obično, ako je on tu, nisam ja i obrnuto. Ili ako smo
17 zajedno u Glavnom štabu, onda smo delili jednu kancelariju jer smo uglavnom
18 morali da saradujemo, pa da ne bi pretrčavali iz prostorije u prostoriju. U
19 zagradi sam stavio "Miletić". Obično je i Miletić, kad je došao u operativnu
20 upravu radio sa nama, ali uglavnom, kad ja nisam tu, onda je on zauzimao moje
21 mesto, odnosno sedao na moju stolicu.

22 Sledeća prostorija je broj 6. Piše "Plava sala". U početku rata, to je
23 bila prostorija generala Gvera.

24
25
26
27
28
29
30

1 Međutim, ne znam, ne znam tačno koje godine, ali uglavnom, u 1995. mi smo nju
2 opremili nekim nameštajem i pretvorili je u malu konferencijsku salu da bi se
3 mogao sastajati uži deo štaba ili prijem gostiju - ko nam dođe u obilazak, u
4 posetu i tako... Pa smo Gveru pomerili u broj 7. General Tolimir je bio u broju
5 8, koliko se sećam, a ova, ispod broja 5, sa isprekidanom linijom, to je bila
6 prostorija, to je bila moja soba za odmor. Postojala su vrata između broja 5 i
7 ovog isprekidanog, tako da ja, kad sam završavao noću poslove, odnosno kad sam
8 išao na odmaranje, bilo noću, bilo danju, sam odmarao u toj sobi.

9 Ja... na drugom ekranu vidim, i malo dalje... soba broj 4 - ja se ne
10 sećam u 1995. ko je u toj sobi bio. Pretpostavljam da je bio načelnik veze,
11 pukovnik Prole Radomir. U broju 8 - general Tolimir.

12 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Molim da se malo podigne crtež kako
13 bismo videli i drugu polovinu. Upravo ovaj deo o kojem sada govori.

14 P: Hvala. Izvolite, možete da nastavite. Oprostite, generale.

15 O: Prostorija broj 3 - to je bila najveća prostorija. To je bila najveća
16 prostorija u toj baraci i služila je kao... za smeštaj operativnog centra
17 Glavnog štaba. Govorimo o nadzemnom komandnom mestu. Znači, komandnom mestu koje
18 nije pod zemljom. U... glavni šef u toj prostoriji je bio general Miletić i tu
19 je uglavnom i najviše i radio. Pored njega, u tom centru su bile... bio je
20 smešten dežurni tim Glavnog štaba. Na čelu tima je uvek bio jedan od
21 operativaca, znači, general Miletić ili neko od njegovih pomoćnika i bio je
22 predstavnik...

23 P: Oprostite... oprostite, generale. Možda sam propustio, ali da li
24 govor... da li ste govorili o sobi broj 2?

25

26

27

28

29

30

1 O: Ne, ne, o sobi broj 3.
2 P: Hvala. Ja sam pogrešio. U redu.
3 O: Govorim o operativnom centru Glavnog štaba. Znači, pored operativca, u
4 toj prostoriji su stalno boravili predstavnici svih pomoćnika komandanta i
5 načelnika uprava. Tu je uvek boravilo negde oko 10 do 12 ljudi. To je bio
6 takozvani "dežurni tim" koji je u slučaju odsutnosti generala Mladića, mene,
7 Miletića, bilo kog od pomoćnika generala Mladića, ili ako smo svi odsutni, taj
8 tim je bio osposobljen da rešava trenutne probleme na ratištu. Toliko o
9 prostoriji broj 3.

10 Prostorija broj 9 je paralelna s njom. Ja koliko se sećam da su tu bili
11 načelnici rodova. Znam da je bio pukovnik Trkulja Nedeljko. Još neko je bio s
12 njim, ali ja ne mogu da se setim. Pogotovo što tu 1995. nisam proveo u Glavnom
13 štabu pa onda nisam ni kontaktirao s tim ljudima.

14 U prostoriji broj 10 su boravili takođe načelnici rodova, načelnik
15 inženjerije, pukovnik Đurđević - Mihajlo mislim da se zvao - i pukovnik Masal
16 Dragiša je imao samo tu krevet, a inače je bio sa mnom čitavo vreme na zapadnom
17 frontu.

18 Prostorija broj 2 - ne mogu da se setim ko je bio smešten.

19 U prostoriji broj 11 je bio pukovnik Pandžić, načelnik artiljerijsko-
20 raketnih jedinica protivvazdušne odbrane koji je primio dužnost, mislim od
21 generala Miletića.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Prostorija broj 1 - ovde je prvo pisalo Milovanović i tako dalje - neko
2 je obrnuo ulaze. Tu su boravili piloti helikoptera, komandnih helikoptera. Imali
3 smo, ne znam, tri-četiri helikoptera i piloti su uglavnom spavali tu, a u
4 prostoriji broj 12 je boravio načelnik uprave vazduhoplovstva i protivvazdušne
5 odbrane - znači, jedan od pomoćnika generala Mladića.

6 Dole sledeća prostorija ispod broja 1, je kupatilo i, preko puta od
7 njega, ova poslednja prostorija na desnoj strani, gde piše WC, to je ustvari
8 toalet.

9 Susedna baraka, ista... ista takva, iste konstrukcije - tamo je bio
10 smešten uglavnom ovaj, op...opslužujući deo, kancelarija, čak i ambulanta i
11 mislim da je boravila Uprava bezbednosti i... ne mogu da se setim više jer to je
12 susedna baraka... na kraju mislim da nije za ovaj slučaj ni toliko bitno. Sem
13 Uprave bezbednosti, sve ostalo mislim da je bilo pomoćno osoblje Glavnog štaba.

14 I u toku rata, negdje ja mislim 1993. godine je napravljena i treća
15 baraka slične konstrukcije kao i ove dve. I tamo je, pošto se malo Glavni štab
16 proširivao, odnosno popunjavao, isto tako je bilo smešteno pomoćno osoblje.
17 Pošto je bila nova baraka bilo je malo i utrkivanja ko će dobit mesto u toj
18 baraci i to je što se tiče baraka, odnosno nadzemnog komandnog mesta.

19 P: U redu, generale. Hvala. U ovoj drugoj zgradi za koju ste rekli da je
20 tu bila bezbednost, da li su tu bili pukovnik Beara i pukovnik Salapura?

21 O: Pukovnik Beara, mislim da je bio, sigurno. A pukovnik Salapura je
22 menjao barake. Ne znam zbog čega.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 Valjda je načelnik sektora general Tolimir hteo da ima... Znam da je u početku
2 rata Salapura bio u jednoj od ovih prostorija u ovoj baraci sad koja je na
3 crtežu, pa je prelazio i u ovu susednu baraku, pa ne znam onda... Kad je
4 formirana ona treća, jednostavno, ne znam... U početku rata Salapura je bio u
5 ovoj baraci sad koja je pred nama, a posle je menjao. I inače Salapura je retko
6 boravio u Glavnom štabu. On je bio načelnik Obaveštajne uprave i on je uglavnom
7 bio usmeren prema jedinicama, u komande korpusa... na teren.

8 P: U redu. Znam da niste tamo bili često, ali u julu 1995. godine, da li
9 se sećate da li je general Gvero radio iz te glavne kancelarije, radio u toj
10 glavnoj kancelariji ili je pak radio negde drugde?

11 O: Ja to ne znam. Juče smo... je l' ja ceo juli sem tog 20., kad smo
12 ispraćali Živanovića, nisam bio u Glavnom štabu. Ceo juli sam bio odsutan i juče
13 smo raspravljali o tomu kako sam ja sreo i da li sam sreo generala Gveru ili smo
14 kontaktirali, tako da ne znam.

15 P: Mislim da bi trebalo da piše da niste bili tamo tokom jula meseca,
16 osim tog jednog dana, a ne kako smo čuli u prevodu u junu. Da li sam u pravu?

17 O: U pravu ste. U julu. Ja govorim o mesecu julu. Samo 20. jula, odnosno
18 19. naveče, 20. sam bio u Glavnom štabu.

19 P: Još jedan dokazni predmet koji sam zaboravio juče da pogledamo. Ne bih
20 želeo da ga detaljnije gledamo, a to je broj 692. To je ona, onaj prikaz tabela
21 Glavnog štaba. Ja sam Vama, preko neko veče, dao jedan veći primerak tog

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 dokaznog predmeta da pogledate i Vi ste rekli: "Mi nismo upisali par stvari."
2 Možete li nam reći šta treba da se uvrsti, upiše u tu tabelu kako bi ona bila
3 potpuna?

4 Ovo se i ne može baš lako pročitati, ali recite nam da li je ovo primerak
5 dokumenta koji sam Vam dao, premda se možda baš i ne može videti na osnovu
6 slike.

7 O: Jeste, to je primerak tog dokumenta. Međutim, bilo bi bolje da se na
8 ekran vrati ona...onaj prethodni format A4. Ovo je A3 i ne može da stane u
9 ekran. Na početku se pojavio format A3. Ili, e, dobro, može. E ovako, ja sam to
10 pregledao.

11 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da, sad je dobro, ali mi ništa ne možemo
12 da pročitamo. Potrebno je da se stalno zumira odgovarajući deo.

13 SVJEDOK: Pa, ovako. Nema potrebe za zumiranjem, ali se može podići još
14 jer nedostatci su u donjem delu grafikona. E, dobro je. E, ovako, ovde nedostaje
15 od prištapskih jedinica koje su direktno vezane za komandanta... postoji 65.
16 zaštitni motorizovani puk - to je u redu - i postoji 10. diverzantski odred - i
17 to je u redu. Međutim, ne postoji puk veze kao prištapska jedinica i ne postoji
18 gardijska brigada kao prištapska jedinica.

19 G. McCLOSKEY: [simultani prevod]

20 P: U redu. Dakle, kako bi ovaj, ova tabela bila potpuna, potrebno je da
21 se i ove dve jedinice uvrste, zar ne?

22 O: Da se uvrste paralelno sa 65. zaštitnim pukom i sa 10. diverzantskim
23 odredom. Ja sam to na svom snimku koji, nažalost, nije kod mene, napravio rukom
24 kockice i ubacio gardijsku brigadu i ubacio puk veze.

25 P: Hvala, generale.

26

27

28

29

30

1 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Mi ćemo to uraditi i, časni Sude,
2 dostavićemo Vam odštampanu verziju ovog dokumenta.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Mislim da smo ovo već ranije videli.

4 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Da, mislim da je to u prilogu optužnice,
5 ali nisam nameravao da sada prolazimo kroz ceo... celu tabelu, al' želeo sam da
6 ovo razjasnimo ipak.

7 P: I poslednje pitanje, generale: Sećate se, govorili smo o lokalu Vaše
8 kancelarije u Banja Luci, da li se sećate koji je bio broj lokala 1995. godine
9 Vaše kancelarije?

10 O: Tad kad smo... tada kad smo razgovarali u Banja Luci, ja se nisam
11 mogao setiti i Vi ste me podsjetili. To je bio broj 155, koji je u telefonskom
12 imeniku glasio na moje ime.

13 P: I, upravo kao što i kažete, ja sam Vas pitao da li Vam se broj 155
14 činio poznat broj i time sam Vam zapravo ja sugerisao i osvežio sećanje, zar ne?

15 O: Da, to je tačno.

16 P: No, danas nam kažete da je to, zapravo, onako kako se Vi sećate tog
17 broja, a ne da sam Vam ja to rekao, zar ne?

18 O: Posle sam ja proverio preko... konsultovao sam neke ljude posle Vašeg
19 odlaska i, tačno, to je bio moj broj: 155.

20 P: U redu. Puno Vam hvala, generale Milovanoviću. Nemam više pitanja.

21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Puno Vam hvala, gospodine McCloskey.

22 Da li ste se međusobno dogovorili ko će najpre ispitivati?

23

24

25

26

27

28

29

30

1 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Časni Sude, imamo zvanični prijevod
2 prevodilačke službe na engleski i s obzirom na prirodu dokumenta, mislim da je
3 potrebno da se to koristi, a ne da se prevod radi preko simultanih prevodioca.

4 [Sudije vijećaju]

5 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da čujemo šta svedok želi da nam kaže.
6 Nemojte da odgovorite sada na pitanje, ali mislim da želite nešto da nam kažete.
7 Izvolite, generale.

8 SVJEDOK: Molim Vas da se uklo...ukloni ovaj crtež sa levog ekrana u
9 odnosu na mene jer ne mogu da pratim prevođenje, odnosno kad mogu da govorim.

10 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine McCloskey, kako verzija na
11 engleskom, tako i verzija na B/H/S-u su zvanični dokumenti u svakom slučaju.

12 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Časni Sude, meni ne smeta verzija na
13 B/H/S-u niti verzija na engleskom, ali ono što se dešava je da kada svedok čita
14 verziju na B/H/S-u, simultani prevodioci prevode na drugačiji način negoli ono
15 što imamo u štampanoj verziji. Ovo nije lak dokument za prevod, tako da su
16 prevodioci izloženi teškom zadatku. I u prevodilačkoj službi su proveli puno
17 vremena nastojeći da ga ispravno prevedu, a on će odgovarati na drugačiji način
18 negoli kada sam... na drugačije pitanje negoli koje sam ja postavio kada sam ga
19 pitao maločas. Tako da moramo da se držimo ove verzije na engleskom.

20 SUDIJA AGIUS: /prevod engleskog transkripta: "Čekajte, čekajte."/

21 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Meni ne smeta da advokat na njegovom
22 jeziku postavi pitanje i pročita ono što piše na njegovom jeziku. Ali kada

23
24
25
26
27
28
29
30

1 citiraju dokument, potrebno je da ovaj dokument prevodioci imaju pred očima,
2 tako da, kada prevode, budu konsistentni sa zvaničnim prevodom jer inače ćemo u
3 zapisniku imati potpuno zbrku.

4 [Sudije vijećaju]

5 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Ako ćemo voditi raspravu o prevodu, u
6 redu, ali onda to ne treba da radimo pred svedokom.

7 [Sudije vijećaju]

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Pre nego što donesemo odluku, primetio
9 sam nešto ranije da je gospođa Fauveau bila među onima koji žele da se obrate
10 Pretresnom veću. Izvolite.

11 GĐA FAUVEAU: [simultani prevod] Gospodine predsedavajući, ja ne kažem da
12 je prevod koji smo dobili tačan, ali slažem se sa tužila...tužiocem da je ovaj
13 dokument veoma težak jer je rečenica o kojoj je reč u potpunosti nerazumljiva u
14 originalu. U svakom slučaju, mogu da Vam garantim...garantujem da je zvanični
15 prevod nije tačan prevod. On je u potpunosti pogrešan. On ne kaže ono što kaže
16 dokument, što piše u dokumentu.

17 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da li neko drugi želi da se obrati
18 Pretresnom veću? Izvolite, gospodine Ostojiću.

19 G. OSTOJIĆ: [simultani prevod] Iskreno, mislim da treba da pogledamo dve
20 tačke. Ovaj nacrt na engleskom, kao što su moji kolege označile, /?pokazuje/ da
21 je... u pitanju nije konačna verzija prevoda.

22 SUDIJA KWON: [simultani prevod] Gospođa Fauveau je trebala da kaže da je
23 u potpunosti netačan. Hvala Vam.

24 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Gospodine predsedavajući, mi nećemo o
25 ovome raspravljati ispred svedoka.

26

27

28

29

30

1 G. OSTOJIĆ: [simultani prevod] Ali Tužilaštvo je ras... počelo raspravu
2 ispred svedoka.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da, ali Tužilaštvo je iznelo jedan veoma
4 jednostavan argument, a mi se sada bavimo nečim sasvim drugačijim. Generale, da
5 li razumete engleski?

6 SVJEDOK: Ne. Ne.

7 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Onda ću Vas zamoliti da skinete
8 slušalice.

9 SVJEDOK: Gospodine sudija, mogu li ja nešto da kažem? Vidim da gubimo
10 vreme oko nečega. Ovde su napadnuti prevodioci. Međutim, juče kad mi je ovaj
11 dokument predodčen, ja sam sa posebnom pažnjom pratio prevod zbog toga što sam
12 imao nesporazuma sa tužiocem vezano za jednu rečenicu u onoj direktivi broj 4,
13 oko interpunkcije, tačka, zarez, veznici "i", "pa", itd. Meni je doslovno, ja
14 sam u slušalicama dobio prevod onako kako piše u dokumentu: uhapšeno je, ubijeno
15 - kol'ko 1000, 1500, itd. Znači, nije bilo "i", nije bilo zareza.

16 A trebalo je ovo... Ja ovo mogu samo da pripišem, ne smem da dam takvu
17 kvalifikaciju, ali slaboj pismenosti čoveka koji je ovo pisao jer je logično da
18 posle reči "uhapšeno je" trebalo je da stoji ili zarez ili "i", veznik, "i

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 ubijeno". Meni je doslovno prevedeno i molim Vas, nemojte, prevodioce kriviti
2 zbog nečega što nisu... Ja sam posebnu pažnju obratio baš na ovo i ljudi su
3 preveli: "Uhapšeno je, ubijeno oko 1000, 1500 ljudi."

4 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu. Gospodine Živanoviću, samo
5 trenutak, molim Vas, jer gospodin Ostojić još uvek nije završio.

6 Generale, mogu li da Vas zamolim da skinete slušalice?

7 Imate li takođe nameru da se obratite Pretresnom veću, gospodine
8 Živanoviću?

9 U redu, mislim da je neophodno da svedok izađe iz sudnice jer će se
10 gospodin Ostojić obratiti Pretresnom veću na B/H/S-u, pa će svedok razumeti ono
11 što govorite.

12 [Svjedok se povlači]

13 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Ostojiću, a onda gospodin
14 Živanović može da govori, međutim, ukoliko će bilo ko da osporava prevod za
15 kog... za koji je gospodin McCloskey naznačio da nije u potpunosti tačan, molim
16 Vas da tačno naznačite gde, po Vašem mišljenju, nije tačan. Prvo, gospodin
17 Ostojić.

18 G. OSTOJIC: [simultani prevod] Hvala Vam, časni Sude. Pre svega, kao što
19 sam već rekao, na samom dokumentu na engleskom, jasno piše da je u pitanju radna
20 verzija, tako da nikada nije napravljena konačna verzija. Kao što smo videli,
21 povremeno postoje problemi sa prevodom koji mogu biti od ključnog značaja. Ova
22 reč ili rečenica može da znači više stvari. Neki su uhapšeni, neki su ubijeni
23 ili na način na koji Tužilaštvo želi da se shvati ova rečenica da su najpre
24 uhapšeni, a onda svi pobijeni. Međutim, to dokument ne kaže ni na engleskom, ni

25

26

27

28

29

30

1 na B/H/S-u. Problem je u tome što Tužilaštvo želi da oda nešto veće priznanje
2 službi... prevodilačkoj službi i kaže da oni imaju zvaničan dokument i da što
3 god oni kažu to je tačno, međutim, oni se ne savetuju sa nama, oni se ne
4 savetuju sa Odbranom kada je reč o ovim prevodima.

5 Sa dužnim poštovanjem, časni Sude, smatram da je neophodno da kada je reč
6 o ovako važnim dokumentima i koje Tužilaštvo tumači nešto malo dublje nego što
7 bi trebalo, kao u ovom slučaju, treba da dođe do konsultacije sa Odbranom.
8 Međutim, takvih konsultacija nije bilo.

9 S druge strane, prevodilačka služba je, iskreno govoreći ovde, prevodioci
10 koje imamo za Tužilaštvo, oni kažu da ne mogu da prevedu jednu rečenicu nakon
11 što su preveli preko 15.000 strana transkripta od početka ovog suđenja. Ja
12 mislim da to nije prihvatljivo. Ovde prevodioci su položili zakletvu i reč je o
13 rečenici koju gospodin, u vezi sa kojom gospodin Živanović postavio pitanje i
14 preveo je tačno - preveli su u skladu sa onim što su čuli.

15 Postoji razlika između tome kako neko može da protumači ovu rečenicu,
16 međutim, prevod je nešto drugo. Kada prevodite, treba da pogledate reči i,
17 ukoliko nemate najbolji prevod, onaj koji najviše odgovara Tužilaštvu, onda
18 zapravo Tužilaštvo traži takvu vrstu prevoda. Zbog toga ja ulažem prigovor na to
19 kako Tužilaštvo manipuliše, po mom mišljenju, ovom rečenicom. Oni pokušavaju da
20 uvećaju svoju verodostojnost tako što tvrde da je ovo zvanični prevod neke treće
21 nezavisne stvari, a ustvari su oni lično radili sa prevodilačkom službom i

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 tražili su da revidiraju prevod zbog pitanja kao što su bezbednost. Oni su
2 tražili da različiti dokumenti se uklope u njihovu teoriju i mi ulažemo strašan
3 prigovor za ovo.

4 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Živanoviću. Samo
5 trenutak, gospodine McCloskey. Želite li da odgovorite, gospodine Ostojiću sad
6 ili pošto saslušate gospodina Živanovića?

7 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Možda bi bilo lakše da to učinim sada
8 tako da ne dođe do prevelike zbrke.

9 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite. Želim da kažem nekoliko reči o
10 nečemu što je ovde od ključnog značaja. Postoji ogromna razlika između onoga što
11 se javlja u transkriptu kao prevod, pismeni ili usmeni, onoga što je pročitao
12 gospodin Živanović iz dokumenta svedoku; naime, da je ukupno 1000 do 1500
13 neprijateljskih civila i vojnika ili uhapšeno ili ubijeno od onoga što piše u
14 radnoj verziji prevoda na koju se vi oslanjate, naročito, a i svedok je o tome
15 rekao nekoliko reči. Sam svedok je lično rekao da u dokumentu ne piše da su "ili
16 uhapšeni ili ubijeni". On se požalio na to da može da nastane zbrka zbog toga
17 što nema zareza između "uhapšeni", reči "uhapšeni" i reči "ubijeni".

18 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] To ukazuje kakav je problem i slažem se
19 sa Vama.

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Zbog toga želim da čujem argumente u
21 vezi sa tim.

22 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Kada je postavio pitanje, simultani
23 prevodioci su preveli najbolje što su mogli. Kada je general samo pročitao isto
24 na B/H/S jeziku, on je rekao, citiram: "uhapšeni, ubijeni" i jedina je briga,
25 zapravo, da li je izrečeno "i", da li je "i" izbačeno što bi bilo bliže
26 engleskom pismenom prevodu.

27

28

29

30

1 E sad, bez obzira na to da li je na kabinu za usmene prevodioce uticao
2 prevod prevodilačke službe ili da su oni preveli tako kako jesu jer su čuli da
3 je general to tako rekao, ja to ne znam. Ljudi u kabinu znaju - kada postoji
4 prevod, pismeni prevod na ekranu ili često im strane daju zvanični prevod, oni
5 čitaju taj prevod tako da ne dođe do zabune sa različitim verzijama prevoda.

6 Kada je reč o ovom dokumentu, zbog njegove prirode, mi smo želeli da sve
7 bude kako treba tako da smo proveli veliku količinu vremena, ne sećam se koliko
8 je to trajalo, ali ovo jeste prevod koji je obezbedila prevodilačka služba i, po
9 mom mišljenju... i, koliko ja verujem, oni su preveli najbolje što su mogli.
10 Ovaj dokument naravno je prisutan odavno; mnogi su upoznati sa njim odavno.
11 Naravno, ponekad dođe do sukoba u pogledu prevoda. Ja sam spreman da saradujemo
12 kako bismo te sukobe razrešili, međutim ovaj dokument je ovde odavno i, ako je
13 bilo ko imao bilo koje prigovore na ovaj dokument, trebalo je da prigovori, ali
14 zapravo nikakav prigovor nije uložen - ni kada sam ga ja koristio u glavnom
15 ispitivanju. Tek sada kada se koristi se postavljaju ova pitanja u vezi sa
16 prevodom.

17 Neophodno je da ova pitanja postavljam... rešavamo ranije. Predstavnici
18 Odbrane znaju jezik. Ono što su rekli je od velike koristi da rešimo probleme,
19 greške u prevodu, ali neophodno je da se ovaj materijal razreši pre... unapred i
20 da postoji određena doslednost, ali načelno, želim, od prvog dana, kada sam
21 pokazao ovaj dokument... On je rekao da je u pitanju ratni zločin - šta god da
22 piše, u pitanju je ratni zločin. Pogledao je original dokumenta, rekao da je
23 ratni zločin u Banja Luci, rekao je da postoji ratni zločin.

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDIJA AGIUS: /nedostaje simultani prevod/
2 G. McCLOSKEY: /nedostaje simultani prevod/
3 SUDIJA AGIUS: /nedostaje simultani prevod/
4 G. ŽIVANOVIĆ: Časni Sude, ja sam želeo i želim da sa ovim svedokom
5 razjasnim vrlo prostu stvar, dakle ove dve rečenice, kako sam i počeo. Želim da
6 Vam ukažem da je na stranici 71, od 12 do 17, od 12. do 17. reda jučerašnjeg
7 transkripta, vrlo jasno citiran navod gospodina McCloskeyog u kome kaže da ta
8 rečenica glasi: "Uhapšeno je i ubijeno oko 1000 do 1500 neprijateljskih civila i
9 vojnika." Ja ne želim da kažem da je gospodin McCloskey tako nešto namerno
10 uradio i ja čak mogu da pretpostavim da je tu mogla da stoji zaista i reč "i".
11 Znači, "uhapšeno je i ubijeno 1000 do 1500 neprijateljskih civila i vojnika".
12 Ali ja hoću sa svedokom da vidim da li je pored reči "i" mogla biti isključena
13 još neka druga reč.

14 Samo... samo još jedan trenutak da dodam, to je reč "ili" koja bi potpuno
15 promenila značenje ove rečenice. I ona bi u tom slučaju glasila: "Uhapšeno je
16 ili ubijeno oko 1000 do 1500 neprijateljskih civila i vojnika" - što je meni
17 mnogo log...logičnije značenje nego ovo koje mu daje gospodin McCloskey.

18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Vi ste na to basci...bacili potpuno
19 drugačije svetlo u odnosu na način na koji je postavljeno pitanje, jer ukoliko
20 pogledate transkript, na strani 10, redovi 14 i 15, ono što piše u transkriptu i
21 molim da me isprave ukoliko zapisnik nije ispravan, ovde piše... Ustvari, ovde
22 nije pitanje.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 Vi ne pitate svedoka: "Svedoče, generale, kako Vi tumačite, čitate ovu
2 rečenicu u dokumentu? Da li je Vi shvatate 'uhapšeni i ubijeni' ili 'uhapšeni
3 ili ubijeni'?"

4 Ono što ovde piše je nešto što Vi kažete: "Obratite pažnju na drugu
5 rečenicu: 'Ukupno 1000 do 1500 neprijateljskih civila i vojnika su ili uhapšeni
6 ili ubijeni.'" Dakle, ono što Vi predočavate svedoku nije mogućnost da se ovo
7 protumači na jedan ili na drugi način; Vi to svedoku predočavate, Vi mu iznosite
8 jednu izjavu koja proističe iz samog dokumenta i tvrdi se da, između 1000 do
9 1500 ljudi je ili ubijeno ili uhapšeno. Tako se, tako izgleda sam transkript.

10 G. OSTOJIĆ: [simultani prevod] Gospodine predsedavajući...

11 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Nisam Vam dao dozvolu da govorite. Molim
12 Vas sedite. Dobićete reč u pravom trenutku. Nema načina da Vas ne vidim.

13 Gospođo Fauveau, izvolite.

14 GĐA FAUVEAU: [simultani prevod] Gospodine predsedavajući, upravo to i
15 jest poteškoća sa ovom rečenicom. Moj kolega Živanović je ustvari samo pročitao
16 rečenicu onakvu kakva je na srpsko-hrvatskom. Ova rečenica nije razumljiva i
17 sigurno je da će različiti usmeni prevodioci različito i prevesti. Zbog toga u
18 pismenom prevodu kojim raspolažemo piše reč "and" - "i". I u ovom... a u usmenom
19 prevodu koji smo čuli smo dobili prevod "i/ili", i ustvari definitivno u
20 originalu fali neka reč - reč "i". "And" na engleskom ne postoji u srpsko-

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 hrvatskoj verziji. Mislim da je to odgovor za Vaše, na Vaše pitanje. Osim toga,
2 želela bih da kažem da je veoma... velika nesreća što je ovaj dokument tu već
3 veoma dugo vremena i da su možda i neke osobe osuđene na osnovu ovog dokumenta
4 koji je preveden na pogrešan način.

5 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Ali u tome i jeste ceo sukob. Vi tvrdite
6 da prevod jeste pogrešan. Možda je Vaša verzija pogrešna. Tako sam ja shvatio,
7 barem na osnovu različite argumentacije. Gospodin McCloskey tvrdi da je radna
8 verzija pismenog prevoda ispravan prevod. Vi tvrdite suprotno. Ono što ja za
9 sada predlažem, pre nego što saslušam gospodina Ostojića i pre nego što saslušam
10 Vas, gospodine McCloskey, jeste sledeće. Umesto da se oslanjamo na prevode, mi
11 ćemo ponovo dovesti svedoka. Predočićemo mu dokument na monitoru i, upravo onaj
12 pasus o kojem želite da on govori, pitaćete ga kako on shvata ovaj pasus, kako
13 ga on tumači. Na taj način ćemo izbeći sva pitanja u vezi sa pismenim prevodima
14 osim ako iskrсну neka prevo... pitanja u vezi sa usmenim prevodom dok bude
15 prevedeno ono što nam on kaže.

16 [Sudije vijećaju]

17 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Mislim da je stav dovoljno jasan. Osim
18 ukoliko postoji nešto novo na šta biste nam skrenuli pažnju i šta treba da
19 čujemo o ovom pitanju. Mislim da ovde postoji problem u vezi sa pismenim
20 prevodom. Kada je reč o ovom konkretnom delu, ovog pasusa, u pitanju je problem
21 koji treba da rešimo - naravno, taj problem ne možemo da rešimo sama... sada i
22 biće neophodno da se to uradi uz pomoć stručnog nezavisnog pismenog prevoda.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Za sada, ono što nameravamo da uradimo jeste da produžimo onako kako smo
2 već naznačili. Drugim rečima, ponovo ćemo uvesti svedoka. On će, odnosno Obrana
3 će uputiti svedoka na onaj pasus na koji... o kojem ste razmišljali, koji ste
4 naznačili ranije; nećete pročitati nijedan deo tog pasusa jer svedok može i sam
5 to da pročita pošto je na njegovom maternjem jeziku. Saslušaćemo kakav će, kakvo
6 će biti njegovo tumačenje, odnosno jednostavno ćete ga pitati kako on shvata
7 ovaj pasus.

8 Naravno, mi ćemo dobijati usmeni prevod - Mi na engleski jezik, gospođa
9 Fauveau na francuski jezik; ne znam da li se prevodi na još neki jezik možda.
10 Naravno, to neće uticati... Pokušaj je da se obezbedi odgovarajući pismeni
11 prevod dokumenta ukoliko je to uopšte moguće. Jer ukoliko sam dobro shvatio,
12 ukoliko postoji problem, taj problem se neće ni razrešiti na osnovu onoga što
13 sam čuo iz Vaše argumentacije.

14 Izvolite, gospodine Živanoviću.

15 G. ŽIVANOVIĆ: Časni Sude, ja bih samo želeo bih da konstatujem da ja
16 nisam stigao da postavim ovom svedoku nijedno pitanje. Ja sam ustvari samo
17 citirao tačno ove dve rečenice iz dokumenta i uspeo sam da citiram ono što je...
18 reči gospodin McCloskeyog koje su se našle u transkriptu. Ja upravo nisam stigao
19 ni jedno pitanje da postavim ovom svedoku. Tako da, ja ne znam šta je u
20 transkript ušlo, nisam zaista bio u stanju da ga pratim, ali ovaj... ja nijedno
21 pitanje još svedoku nisam, nisam praktično stigao da postavim, a upravo sam
22 želeo da razjasnim ovo što mi Vi kažete, samo možda na jedan drugačiji način.

23 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Niko Vas ne krivi ni za šta, gospodine
24 Živanoviću. Molim Vas nemojte pogrešno da me shvatite. Ono što ja kažem je

25

26

27

28

29

30

1 sledeće. Kada ste Vi ustali i počeli svoje ispitivanje, kako god da ste Vi
2 uobličili svoju izjavu, jer Vaša izjava je bila na B/H/S-u, nama je prevedena na
3 takav način koji nije saglasan, u skladu sa onim što je sadržano u pismenom
4 prevodu kojim... na koji se oslanja gospodin McCloskey ili Tužilaštvo. Molim
5 Vas, gospodine Ostojiću.

6 U tom trenutku... u ovom trenutku, to što je on ustao i uložio prigovor
7 je bilo sasvim očekivano. Mi nismo iznenađeni što je on ustao jer je prevod koji
8 ste Vi pročitali bio različit od prevoda kojim se on koristio. I ono što je u
9 tom trenutku postalo jasno jeste da postoje dve verzije tokom prevoda ovog
10 dokumenta koje su različite i to suštinski različite. Neophodno je da se ovo
11 ostavi po strani za sada. Mi smo primili to k znanju.

12 Gospodin McCloskey se oslanja na radnu verziju pismenog prevoda. Slažem
13 se sa gospodinom Ostojićem. To nije zvanični prevod. To je samo radna verzija.
14 Oni koji govore u ime Odbrane tvrde da je prevod neispravan, da u izvorniku ne
15 piše to. Da kaže nešto drugo: "ili/ili" - a gospodin McCloskey se oslanja na
16 "i". To je nešto što treba da se razreši. Međutim, ne verujem da mi to možemo da
17 razrešimo, jer pre svega, mi ne razumemo jezik i verujem da bilo kakva, da će...
18 ne verujem da će nam bilo kakva argumentacija sa Vaše strane biti od pomoći.
19 Sada ćemo samog svedoka pitati kako on tumači ovu izjavu. Kada on dâ svoje
20 tumačenje, možda ćemo opet imati nekih poteškoća sa prevodom pa ćemo onda to
21 razrešiti.

22 Izvolite, gospodine Ostojiću.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 G. OSTOJIĆ: [simultani prevod] Hvala Vam, gospodin predsjedavajući, časni
2 Sude. Samo bih želeo da razjasnim za zapisnik: na stranici 18, kada ste citirali
3 ono što je rekao gospodin Živanović - ukoliko pogledamo /nerazgovijetno/ za
4 stranicu 10 kada je počeo ispitivanje, redovi 16 i 17, oba ta reda, on je
5 konkretno počeo svoje ispitivanje tako što je najpre pročitao citat, a
6 prevodilac je rekao "ili/ili", a onda je on rekao - šta god da Vam je reklo
7 Tužilaštvo - da se upotrebi ta reč. Prema tome, samo da bude jasno u zapisniku.
8 Po mom mišljenju, gospodin Živanović je pružio obe... nije pružio svedoku samo
9 jednu mogućnost za tumačenje već je pro...pružio svedoku obe mogućnosti, da
10 protumači na oba načina i želeo bih da to uđe u zapisnik.

11 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Mislim da treba da se zaustavimo ovde.
12 Mislim da nije neophodno da gospodina Živanovića bilo ko drugi brani jer ga mi
13 nismo optužili pre svega ni za šta, a mislim da je očigledno da je nameravao da
14 produži sa pitanjima. Ono što je relevantno nije to pitanje. Ono što je
15 relevantno jeste da je u tom trenutku došlo to... da se /nerazgovijetno/ razlika
16 između dve različite verzije i da je neophodno da se to pitanje reši.

17 Gospodine McCloskey, nadam se da će ovo biti kraj rasprave.

18 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Gospodine predsjedavajući, mi smo
19 razgovarali sa autorom ovog dokumenta i postavili smo mu pitanje u vezi sa tim.
20 Ja bih sada želeo da ga stavimo na spisak svedoka. To nije neko koga sam stavio
21 na spisak svedoka, međutim, s obzirom na celu ovu kontroverzu, skrenuo...
22 skrenuću Vam pažnju da ću ga staviti na podnesak u vezi sa spiskom svedoka po
23
24
25
26
27
28
29
30

1 spisku 65ter kako bi nam pomogao da razrešimo ovo pitanje.

2 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Molim Vas da sastavite, da zavedete
3 odgovarajući podnesak, ukoliko smatrate da je to neophodno. Onda ćemo saslušati
4 šta o tome imaju da kažu predstavnici Odbrane.

5 Gospođo poslužitelju, samo trenutak.

6 [Sudije vijećaju]

7 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospođo poslužitelju, molim Vas budite
8 ljubazni pa uvedite svedoka.

9 Gospodine Živanoviću, ukoliko nemate ništa protiv, mislim da ću ja lično
10 postaviti pitanje svedoku kako bi Vama bilo lakše da docnije nastavite. Kao što
11 sam već rekao, na taj način neće biti doneta nikakva konačna odluka u vezi sa
12 tim koja je od dve verzija ispravna, ukoliko uopšte postoji ispravna verzija.

13 [Svjedok je ušao u sudnicu]

14 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam, generale, što ste imali
15 strpljenja sa nama. Spremni smo da produžimo. Da li vidite pred sobom na ekranu
16 dokument na koji su Vas uputili nešto ranije? U pitanju je dokument gde u
17 gornjem desnom uglu... hteo sam da pomenem ERN broj 0439-2942. Da li imate taj
18 dokument pred sobom? Možete li da ga vidite?

19 SVJEDOK: Imam i vidim ga.

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu. Mogu li Vas zamoliti da
21 pročitate prvi pasus? Ne morate da čitate naglas. Jednostavno ga pročitajte, a
22 potom nam recite kako ga Vi shvatate. Naročito nas zanima poslednji deo ovog
23 pasusa, odnosno poslednja rečenica.

24 SVJEDOK: Poslednja rečenica glasi: "Uhapšeno je, ubijeno oko 1000 do 1500
25 neprijateljskih civila i vojnika." E sad, ja nisam shvatio šta treba ja da kažem
26 vezano za ovu rečenicu.

27

28

29

30

1 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Kako je Vi shvatate? To je ono što nas
2 interesuje.

3 SVJEDOK: Pa, ako je ovaj izvještaj tačan, mada sumnjam u njegovu tačnost,
4 kao što sam rekao juče gospodinu tužiocu, ovo je ratni zločin. Ja sam njemu u
5 Banja Luci još to malo rekao u široj verziji; rekao sam da je to ratni zločin pa
6 makar se radilo o jednom zarobljeniku ili 1001. A u tačnost ovog dokumenta
7 sumnjam zbog toga što ovde stoji: "od oko 1000 do 1500". Taj koji je pisao ovaj
8 izvještaj ne može da promaši za 500 ljudi. To je pešadijski bataljon. To znači
9 da je izveštaj napravljen bez provere na terenu.

10 I sada, razmišljajući o ovom dokumentu u toku pripreme za svedočenje, ja
11 sam pokušao da nađem vezu između ovog izveštaja i izveštaja kojeg je Glavni štab
12 uputio Vrhovnoj komandi. I nisam našao da je Glavni štab izvestio Vrhovnu
13 komandu o ovom. Sada se nameće pitanje, što ja ne znam niti mogu da utvrdim, da
14 li je komanda korpusa ovaj izveštaj prenela Glavnom štabu to veče - mislim da se
15 radi o 14. julu - zaglavlje mi je spojeno.

16 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da, molim da se... e, sad možete da
17 vidite.

18 SVJEDOK: Vidim, tačno, radi se o 14. julu. U izveštaju Glavnog štaba od
19 14. jula upućenog, upućenog Vrhovnoj komandi, ovih podataka nema.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala. Prepuštam Vas gospodinu
2 Živanoviću.

3 G. ŽIVANOVIĆ: [simultani prevod] Hvala, časni Sude.

4 P: Vi ste rekli, da po Vašem mišljenju, ovaj izveštaj je pisala neka
5 slabo pismena osoba. Ako sam Vas dobro razumeo. Da li je to tako?

6 O: Da, jer ne zna gramatiku.

7 P: Dobro. Recite mi sada, molim Vas, da li se nepoznavanje gramatike od
8 osobe koja je ovo pisala može ogledati u tome što između reči "uhapšeno je" i
9 reči "ubijeno" nije stavila veznik "i" ili "ili", drugim rečima, da rečenica
10 glasi - citiraću Vam dve verzije - "Uhapšeno je i ubijeno oko 1000 do 1500
11 neprijateljskih civila i vojnika" ili da glasi "Uhapšeno je ili ubijeno..."

12 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Prigovor!

13 G. ŽIVANOVIĆ: "... oko 1.000 do 1.500 neprijateljskih vojnika ili
14 civila."

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine McCloskey.

16 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Vraćamo se na stari problem. Ja sam
17 mislio da smo to rešili s Vašim pitanjima. Jer što se više citira dokument, to
18 ćemo više imati zbrke. Način na koji je to prikazano - ja nemam, ne protivim se
19 tome, ali mislio sam da smo rešili ovo pitanje.

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Živanoviću, mi smo jasno rekli
21 da ukoliko postoji način da se reši pitanje prevoda, mi ćemo to raditi i učiniti
22 putem nezavisnog prevodioca, a Vi sada pokušavate da tražite od svedoka da on to
23 reši za nas. Svedok... Vi hoćete da pitate svedoka da li on može da kaže da li
24 je... tu nedostaje zapeta, zarez, a on ne može to da kaže niti da li tu treba da
25 bude "i" ili "ili". Tako, zašto ponovo pokrećete celo ovo pitanje.

26

27

28

29

30

1 Vidim da gospodin general želi da nam se obrati pre nego što Vam damo
2 reč, gospodine Živanović. Izvolite, generale.

3 SVJEDOK: Gospodine predsedavajući Veća, ja sam shvatio da sam ja ovde
4 svedok. A nisam gramatički analitičar niti sam vojni analitičar. I hteo sam da
5 tražim Vašu zaštitu. Da li ja moram da odgovaram na ovakva pitanja? Svedok je
6 očevidac ili učesnik u događaju. Prema tome, ja sad da komentarišem da li je ovo
7 gramatička greška ili nije... - ja sam svoje, svoje mišljenje na Vaš zahtev dao.
8 Ako je ovaj izveštaj tačan, to je ratni zločin.

9 G. ŽIVANOVIĆ: 'Oćete li mi dozvoliti da kažem neku reč? Ovo da malo...
10 Gospodin general je dao svoje tumačenje...

11 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da, ali želeo bih da uverim generala da
12 smo nas četvoro ovde, i svi smo u mogućnosti da Vas zaštitimo generale i to ćemo
13 i učiniti. Izvolite, gospodine Živanoviću.

14 G. ŽIVANOVIĆ: Ovo pitanje sam postavio zato što je gospodin general dao
15 svoje mišljenje o ovom dokumentu. I ja nisam to shvatio kao stvar lošeg prevoda
16 nego stvar nepismenosti. On je objasnio da se radi o nepismenom izveštaju. Ja
17 sam mu predočio da... dve reči koje su mogle biti izostavljene. Dakle, nije se
18 radilo o lošem prevodu. Uopšte se nije radilo o lošem prevodu nego o njegovom
19 tumačenju ovog dokumenta u izostanku jedne od ove dve reči, mogućem izostanku
20 jedne od ove dve reči.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] I mislim da Vam je general odgovorio na
2 to pitanje na osnovu prethodnih odgovora. Tako da molim da sada postavite
3 sledeće pitanje.

4 G. ŽIVANOVIĆ: Hvala, časni Sude.

5 P: Gospodine generale, da li iz ovog izveštaja koji Vam je predložen Vi
6 zaključujete da su tu vođene neke borbe?

7 O: Pa to svako zaključuje.

8 P: Da li možete da mi kažete da li to proizilazi iz ove reči koja je u
9 prvoj rečenici, da su se jedinice 5. inženjerijskog bataljona i MUP-e...MUP-a
10 uspešno suprotstavile neprijatelju?

11 O: Nisam shvatio pitanje.

12 P: Citiraću Vam celu rečenicu da bi je lakše shvatili...

13 O: Vidim, vidim, vidim je ja ispred sebe, ne trebate je citirati, ali
14 nisam shvatio pitanje.

15 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Tužilaštvo se... Tužilaštvo prihvata da
16 su u to vreme tamo vođene borbe.

17 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dakle, postoji dogovor o tome.

18 G. ŽIVANOVIĆ:

19 P: Da li možete Vi iz ovog izveštaja da vidite da je neprijatelju uopšte
20 u toku borbe nanet ijedan gubitak, iz ovako formulisanog izveštaja?

21 O: Ja, ja, ja ne vidim da je u toku vođenja borbe nanesen ijedan gubitak.

22 Ja vidim, iz ovog drugog dela, da je uhapšeno, ubijeno - e, sad se vraćamo na
23 ono Vaše - da li je zarez, da li je uhapšeno i ubijeno... Međutim, može se

24

25

26

27

28

29

30

1 podrazumjevati "uhapšeno je i ubijeno oko 1.000-1.500 ljudi". Znači, ubijeni su
2 posle borbe jer u borbi se ne hapsi, u borbi se zarobljava.

3 P: Iz Vašeg tumačenja ovog izveštaja proizilazi da neprijatelju, drugim
4 rečima, u borbi nije nanet nijedan gubitak - jer su svi pohapšeni.

5 O: Gospodine, ja to ne znam. Ja ne znam da l' su svi pohapšeni. Ovde
6 stoji da je "uhapšeno 1.000 do 1.500", a ja ne znam koliko ih je bilo.

7 P: A da li možete da vidite koliko je u toku borbe ubijeno i da li je
8 uopšte iko ubijen?

9 O: Pa, gospodine, rekao sam Vam da iz ovog izv... iz ove rečenice ja ne
10 vidim da je iko ubijen u borbi. Negde dole na kraju gde stoji klauzula "Gubici",
11 ali to sad nema na ekranu - čini mi se da je pisalo - ako hoćete, podignite
12 ekran...

13 P: Samo da Vam kažem: Nisam mislio na gubitke Vojske Republike Srpske
14 nego na neprijateljske gubitke u ovoj borbi. Znači, na protivničke gubitke u
15 odnosu na onoga ko je pravio ovaj izveštaj. Ja Vam o tome govorim.

16 O: Ama, gospodine, mislim da ovde piše da bataljon nije imao gubitaka. Ne
17 vidim to na ekranu, ali kol'ko sam čitao ovaj dokumenat prethodnih dana, da
18 "bataljon nije imao gubitaka". Znači, sigurno je da srpska strana nije imala
19 ubijenih...

20 P: I to Vas nisam ni pitao. To Vas upravo nisam pitao.

21 O: A Vi mene pitate da li je neprijatelj imao gubitaka. Ovde to ne stoji.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Ja sad ne mogu da tvrdim jeste ili nije. Da sam bio tu, da sam bio očevidac,
2 onda bi znao. Ili učesnik te borbe - znao bi.

3 P: U konkretnom slučaju, iz ovog izveštaja proizilazi da je ta
4 neprijateljska strana u... brojala najmanje 1500 ljudi, a verovatno i više. Da
5 li se slažete sa mnom?

6 O: Ne mogu da se složim.

7 P: Da li mislite da ih je bilo manje? Po ovom izveštaju?

8 O: Manje nije moglo bit jer je 1500 zarobljeno, a više je moglo bit'.

9 P: Recite mi, u suprotstavljanju, kako Vi shvatate ovde - a ja mislim da
10 ga isto shvatate kao oružanom suprotstavljanju toj neprijateljskoj grupi - da li
11 je Vama uopšte logično kao iskusnom oficiru, da se neprijatelju ne nan... ne
12 nanese nijedan gubitak, u borbi.

13 O: Gospodine predsedavajući Veća, moram li odgovorit' na ovo pitanje?

14 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Vi od njega tražite, gospodine
15 Živanoviću, da iznese mišljenje. Tako da molim da pređete sada na sledeće
16 pitanje.

17 G. ŽIVANOVIĆ: Hvala.

18 P: Gospodine generale, ja ću Vas sada zamoliti da mi kažete nešto o
19 naredbi koja Vam je juče predočena od strane tužioca. Ona nosi broj 2748 - ne,
20 pardon, ona nosi broj 29 sa tužiočeve liste.

21 SUDIJA KWON: [simultani prevod] Direktiva, ne naređenje.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 G. ŽIVANOVIĆ: Da, to je to. To je to, pardon.

2 P: Recite mi, molim Vas, mi smo ovde imali prilike da čujemo da je 1995.
3 godine - dakle, sad Vas ne pitam za ovo... ovaj... - 1995. godine da su i u
4 Srebrenici i u Žepi delis...dejtvovala oružane formacije Armije Bosne i
5 Hercegovine i da su se one nalazile upravo tamo raspoređene među civilnim
6 stanovništvom. Da li je to tako?

7 O: Da. Da.

8 P: Recite mi, po Vašem znanju, da li je... da li su oni prilikom
9 dejstava, uopšte svojih aktivnosti, koristile na jedan određen način to
10 stanovništvo kao štit, kao ljudski štit od napada na sebe.

11 O: To je bila karakteristika ponašanja vojski... muslimanske vojske u
12 enklavama. Ja sad ne bih hteo da se vraćam na poreklo i suštinu enklava
13 Srebrenice, Žepe, Goražda, Tuzle, Sarajeva i Bihaća. Činjenica je da muslimanske
14 oružane snage u enklavama nisu razoružane što je bio dužan da uradi UNPROFOR. Ne
15 treba izvoditi nikakve dokaze. Dovoljni su potpisi, recimo iz Srebrenice,
16 komandanta 28. divizije tzv. Armije Bosne i Hercegovine, sa potpisima komandanta
17 divizije Namera Orića i njegovog načelnika štaba - ne znam mu ime, zaboravio
18 sam.

19 Prema tome, u Srebrenici je 1993. godine, u maju mesecu, mislim 8. maja,
20 kada je proglašena enklavom - kad su se komandanti zaraćenih strana, general
21 Mladić i general Halilović potpisali sporazum o demilitarizaciji Srebrenice,
22 UNPROFOR je dobio, odnosno prihvatio zadatak da on bude garant realizacije tog
23 sporazuma i da izvrši razoružavanje preostalih muslimanskih vojnika koji su se
24 povukli u Srebrenicu.

25 Prema tome, u Srebrenici je 1993. godine, u maju mesecu, mislim 8. maja,
26 kada je proglašena enklavom - kad su se komandanti zaraćenih strana, general
27 Mladić i general Halilović potpisali sporazum o demilitarizaciji Srebrenice,
28 UNPROFOR je dobio, odnosno prihvatio zadatak da on bude garant realizacije tog
29 sporazuma i da izvrši razoružavanje preostalih muslimanskih vojnika koji su se
30 povukli u Srebrenicu.

1 P: Gospodine generale, ja bih Vas... ja bih Vas prekinuo, izvinjavam se
2 jer je moje vreme za ovo unakrsno ispitivanje ograničeno, pa bih Vas molio samo
3 da kažete da li... da li su korišćeni... da li je korišćeno civilno stanovništvo
4 kao ljudski štit - znači, da li ga je koristila Armija Bosne i Hercegovine u
5 enklavama Žepa i Srebrenica. Dakle, time se štitila od eventualnih napada na
6 sebe?

7 O: Tačno. Narušena je jedna od odredbi... odrednica sporazuma o
8 demilitarizaciji, a to je da je zabranjeno mešanje vojnih i civilnih ciljeva.
9 Vojska je bila izmešana sa narodom čime su nama bile vezane ruke. Nismo smeli
10 tući vojsku zbog mogućeg uništenja naroda.

11 P: Hvala Vam lepo.

12 Moje drugo pitanje: da li se to isto ponašanje, dakle, oružanih snaga
13 Armije Bosne i Hercegovine, odvijalo i pre uspostavljanja enklave, znači, 1992.,
14 1993., 1994.; 1992.-93. godine?

15 O: Ne mogu na to pitanje da Vam odgovorim jer ne znam.

16 P: Hvala Vam.

17 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala, gospodine Živanoviću. Ko će biti
18 sledeći?

19 Gospodin Krgović? Molim da se predstavite svedoku.

20 Unakrsno ispituje g. Krgović:

21 P: Dobar dan, gospodine Milovanoviću. Ja sam Dragan Krgović, branim
22 generala Gveru u ovom predmetu. Pošto smo otprilike još nekih 7-8 minuta do...
23 do pauze, ako Vam je zgodnije, možemo sad da napravimo pauzu pa da počnemo
24 kasnije ili ako hoćete da počnemo, pa ovih 7 minuta iskoristimo sad... to..
25 da... da možete da se koncentrišete posle ovih gramatičkih interpretacija što
26 ste imali.

27 O: Ne odlučujem ja, o tom odlučuje predsednik Sudskog veća.

28 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Upravo sam ja želeo isto da kažem.

29

30

1 Mislim da bi bilo primerenije da ste se obratili Veću, a mi bismo to obručke
2 prihvatili kao što to i činimo. Imaćemo dakle sada pauzu od 25 minuta. Hvala.

3 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.

4 ... Početak pauze u 10.24h

5 ... Sjednica nastavljena u 10.56h

6 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.

7 Izvolite sestri.

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Krgoviću?

9 Samo trenutak, gospodine Krgoviću, jer vidim Odbrana...

10 G. OSTOJIĆ: [simultani prevod] Hvala, časni Sude. Želeo bih nešto da
11 pokrenem dok svedok nije u sudnici, ako mi dopustite. To su tri stvari: najpre,
12 na 17. stranici, redovima 8 i 9, kad je tužilac rekao...

13 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Samo trenutak... 17?

14 G. OSTOJIĆ: [simultani prevod] Stranica 17, redovi 8 i 9.

15 SUDIJA AGIUS: /nedostaje simultani prevod/

16 G. OSTOJIĆ: [simultani prevod] Kada je tužilac rekao da ga optužujemo da
17 prilagođava dokumente, to nije tačno. Ja sam razgovarao sa gospodinom
18 McCloskeyom i niko to ne tvrdi. Međutim, kada je on rekao da je to zvaničan
19 prevod, mi smo rekli da to nije tačno. Želeo bi da kažemo da niko ne optužuje
20 tužioca da krivotvori dokumenta, a pod 2, želeo bi da kažem da smatram, barem ja
21 smatram, da tužilac ponekad, u trenucima iznosi ili pokušava da kaže da Odbrana
22 - barem kad je reč o Odbrani gospodina Beare - Odbrana niti od početka niti
23 danas ne tvrdi da, ukoliko uhapsite i ubijete civile i vojnike, da to nije ratni

24

25

26

27

28

29

30

1 zločin. Mi ne želimo da Pretresno veće o tome odlučuje, kao što veće zna.

2 Nije primereno da tužilac stalno kaže da je to ratni zločin, a s druge...
3 strane već... da Veće treba da pita svedoka da li je hapšenje civila ili vojnika
4 ratni zločin. Da li je u borbi ubijanje vojnika ratni zločin? Želeo bih da
5 skrenem pažnju Veća da je to rečeno i da nisam imao priliku da odgovorim na reči
6 tužioca.

7 A pod 3, želeo bih da ukažem na sledeće: autor dokumenta 2672 po 65ter je
8 zamenik komandanta. Mi se slažemo da... sa Tužilaštvom da nema potrebe da se
9 podnosi argumentacija u pogledu ovoga kako bi se to dodalo na spisak i želeli
10 bismo da saslušamo svedoka u vezi ovog dokumenta, ukoliko se Vi slažete. Hvala,
11 časni Sude.

12 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Mislim, gospodine McCloskey, da nema
13 potrebe da nam Vi odgovorite na ovo. Kad je reč o onome što je rekao gospodin
14 Ostojić: Pod 1, mi to nećemo komentarisati.

15 Zatim pod 2, mislim da nije na Tužilaštvu niti na svedoku da utvrđuje šta
16 je ratni zločin, a šta ne - na nama je da donesemo konačnu odluku o tome. Vi
17 možete da pitate svedoka šta god želite tokom unakrsnog ispitivanja, ali, mislim
18 da mi u svakom slučaju nećemo uzeti u obzir mišljenje svedoka šta predstavlja
19 ratni zločin, a šta ne.

20 A pod 3, ono šta ste rekli, da li smatramo da je to samo stav optuženog
21 Beare - jer znate, ima još 6 drugih optuženih pored gospodina Beare koji još

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 uvek ništa nisu rekli s tim u vezi.

2 [Sudije vijećaju]

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dakle, to je naš stav. Da li neki drugi
4 tim branioca želi da kaže nešto u pogledu ovoga što je na kraju pomenuo gospodin
5 Ostojić... u... tog potencijalnog svedoka sa 65ter?

6 G. OSTOJIĆ: [simultani prevod] Ja sam razgovarao sa kolegama i svi se
7 slažu s tim u vezi. Da li je potrebno da ulažemo podnesak? Mi se slažemo da nema
8 potrebe da su... podnesak, ukoliko... Mi se ne protivimo tome.

9 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Nema prigovora, tako da nema potrebe da
10 se podnosi podnesak. Dozvoljavamo. No, u svakom slučaju, želeli bismo da kažemo
11 da, ukoliko, čak i ukoliko nema nikakvog pismenog podneska, mi bismo zatražili
12 da taj svedok dođe. Mi bismo sami zatražili da taj svedok dođe.

13 SUDIJA KWON: [simultani prevod] Ukoliko tužilac ne poziva tog svedoka,
14 želeo bih da kažem, barem što se mene tiče, da bismo ga mi, kao veće, pozvali
15 kao našeg svedoka.

16 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] To je stav svih nas.

17 Gospodine Krgoviću, možete sad da nastavite s unakrsnim ispitivanjem, ali
18 najpre molim da se uvede svedok.

19 [Svjedok je ušao u sudnicu]

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Sada ćemo nastaviti sa unakrsnim
21 ispitivanjem koje vodi gospodin Krgović. On brani generala Gvera. Izvolite,
22 gospodine Krgoviću. Vi ste tražili dva i po sata. Da li Vam je još uvek potrebno
23 toliko vremena?

24 G. KRGOVIĆ: Časni Sude, ja mislim da ću otprilike utrošiti polovinu ovog
25 vremena koje sam predvidio za unakrsno ispitivanje ovog svedoka.

26

27

28

29

30

1 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu, možete da nastavite. Samo
2 napred.

3 G. KRGOVIĆ:

4 P: Dobro jutro još jedanput, generale. Ja ću se truditi da prilikom mog
5 unakrsnog ispitivanja postavljam pitanja tako, na taj... da Vi možete na njih da
6 odgovorite sa "da" ili "ne"; ukoliko je potrebno neko objašnjenje, slobodno
7 možete da objasnite, ali da bismo ubrzali postupak, ja ću se truditi da... da
8 tako formulišem moja pitanja.

9 Generale, Vi ste u svom glavnom ispitivanju, odgovarajući na pitanje
10 tužioca, pomenuli sedam pomoćnika komandanta Glavnog štaba Vojske Republike
11 Srpske. Od tih sedam, jedan od njih je bio i general Gvero. Je l' se sećate da
12 ste to... o tome govorili tužiocu?

13 O: Da.

14 P: Tačan naziv funkcije generala Gvera je bio "pomoćnik za moral,
15 informisanje, verske i pravne poslove". To je tačno?

16 O: Nije. Tačan naziv funkcije generala Gvere je bio "načelnik Sektora za
17 moral, verska i pravna pitanja" i ujedno, pomoćnik komandanta za ta pitanja.

18 P: Hvala na razjašnjenju. U tom svojstvu, načelnika ovih uprava i
19 pomoćnika komandanta, general Gvero nije mog'o da izdaje naređenja, kao ni bilo
20 ko od ovih pomoćnika? To je tačno?

21 O: Nijedan pomoćnik, uključujući i mene, kada je general Mladić tu, nije
22 mogao izdavati naređenja. A ako general Mladić nije tu, onda sam bio ja tu -
23 prema tome, niko od ostalih pomoćnika nije mogao izdavati izvršna naređenja.
24 Mogao je da... izdavati izvršna naređenja samo u okviru svog sektora - to znači
25 narediti nekoj jedinici da proradi tu i tu informaciju.

26

27

28

29

30

1 Ali borbena naređenja nije mog'o izdavati niko.

2 P: I, svakako, /nerazgovijetno/, ti pomoćnici komandanta odnosno
3 načelnici sektora nisu ih zvali "komandanti"? Nego su ih zvali ili "načelnici"
4 ili "pomoćnici za to". I tako su u obraćanju, u komunikaciji, tako su ih i
5 nazivali.

6 O: Nisam razumeo. Koji komandanti?

7 P: Znači, ove pomoćnike komandanta, odnosno načelnike sektora, nisu
8 nazivali "komandantima"?

9 O: Ne. Ne, nisu ni mene nazivali "komandantom".

10 P: Ovo Vas pitam, generale, iz razloga što ovde postoje neki predlozi i
11 mišljenja nekih potencijalnih veštaka koji upravo pomoćnike komandanata
12 tretiraju kao komandante. Tako da, to je jedini razlog zbog kojeg Vas pitam.

13 O: Pogrešna interpretacija.

14 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Prigovor!

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Možete li da objasnite zašto, gospodine
16 McCloskey?

17 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Nije mi poznato da je bilo koji veštak
18 ili svedok Tužilaštva nagovestio da je pomoćnik komandanta u neku ruku
19 komandant. Ukoliko može nešto o tome konkretno da se kaže, bilo bi mi drago da
20 se to razjasni jer to nikada nije bio naš stav.

21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala, gospodine McCloskey.

22 G. KRGOVIĆ: Da, časni Sude, to general Smith upravo tvrdi u svojoj... u
23 predlogu koji je tužilac dostavio nama - ja mogu da nađem relevantnu stranu,
24 čisto zbog tužioca...

25

26

27

28

29

30

1 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Ja nemam prigovora ukoliko bude
2 konkretno navedeno tako da i svjedok može da odgovori konkretno.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Još uvek je ostalo pitanje da li će
4 general Smith uopšte biti prihvaćen kao veštak umesto da bude jednostavno svjedok
5 o činjenicama, ali ukoliko Vi nemate prigovora na to da gospodin Krgović
6 konkretno navede njegov izveštaj veštaka koji još uvek nije usvojen, onda možete
7 da produžite.

8 G. McCLOSKEY: /prevod engleskog transkripta: "Nemam prigovora."/

9 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Krgoviću. Možet...
10 Navedite tačno konkretan deo izveštaja tako da možemo da znamo koji deo treba da
11 pratimo.

12 G. KRGOVIĆ: Ne mogu sada da nađem ovo; vratiću se kasnije na ovo pitanje.

13 P: Sad bih još jednu stvar, generale. Kod funkcije pomoćnika, odnosno
14 načelnika sektora, moje mišljenje, odnosno ono što ja sugerišem da je u nazivu
15 pomoćnik za određenu vrstu poslova, odnosno načelnik za određenu vrstu poslova,
16 suština te funkcije u onome "za" znači da je tačno određen opis poslova i
17 zadatka koje obavlja taj pomoćnik. Je l' to tačno? Je l' to moje shvatanje
18 ispravno?

19 O: Tač... /kašlje/ tačno. Naziv sektora označava i delokrug rada.

20 P: I nije moguće da jedan pomoćnik...

21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da, izjavljujem saučešće prevodiocima.
22 Njima je veoma teško da Vas prate jer čak ni ne omogućavate jedan drugome da
23
24
25
26
27
28
29
30

1 završite pitanje ili odgovor. Molim Vas da postoji kratka pauza između pitanja i
2 odgovora. To važi za obojicu, tako da prevodioci mogu na odgovarajući način da
3 obave svoj posao. Hvala Vam.

4 G. KRGOVIĆ:

5 P: Generale, i nije moguće da jedan pomoćnik preuzme funkciju drugog
6 pomoćnika, u skladu sa pravilima službe i sa doktrinom Vojske Republike Srpske?
7 Recimo, da general Gvero preuzme funkciju generala Tolimira? To nije bilo moguće
8 i nije se ni dešavalo?

9 O: Nije moguće iz prostog razloga što, recimo, general Gvero ne zna
10 poslove generala Tori...Tolimira. To nisam mogao ni ja raditi, mada sam
11 otprilike trebao da se razumem u sve to. Ja nisam nikad mogao preuzeti funkciju
12 generala Gvere. Mogao sam i ja da držim govore vojsci, da im dižem moral i tako
13 dalje, ali ne u... u stilu kako bi to radio general Gvero. Prema tome, i na
14 kraju krajeva, to se nikada u toku rata nije dogodilo, da jedan načelnik sektora
15 preuzme funkciju drugog jer svaki načelnik sektora ima svog zamenika. Prema
16 tome, pomoćnik za pozadinu ima svog zamenika. Ako je taj odsutan, bolestan,
17 probleme rešava njegov zamenik, kao što sam ja rešavao probleme ratišta kada je
18 general Mladić van teritorije ratišta.

19 P: Hvala, generale. Drugo što hoću da Vas pitam, onako kako ste Vi to
20 razumeli u ono vreme, kako ste shvatali ulogu generala Gvere. Njegov deo što se
21 tiče morala bio je, kao što ste malopre rekli, da drži govore vojsci za
22 podizanje morala, prati stanje morala po jedinicama i prima izveštaje o
23 slučajevima dezerterstva, disciplinskih prekršaja i tome slično i, jednostavno,
24 se stavlja da taj moral, odnosno, da kažemo spremnost vojske za izdržavanja...
25 izvršavanje zadataka bude na jednom optimalnom i visokom nivou. Je li to tačan

26

27

28

29

30

1 opis onog dela posla u okviru morala? Ovo što sam Vam sada ja rekao?

2 O: Kada sam pomenuo držanje govora, ja sam se figurativno izrazio, da bi
3 nekako /smije se/ prikazao funkciju generala Gvere, ali nije njegov glavni
4 problem bio držanje govora. Njegov glavni problem je bio izgradnja morala Vojske
5 Republike Srpske, a to, pored govora, ima daleko širi dijapazon aktivnosti.
6 Sledeća njegova funkcija je... su bila verska pitanja. I to nije... ne sadrži se
7 u problemu da Gvero tera vojsku da se moli Bogu, nego da uspostavlja kontakte sa
8 verskim zajednicama, da omoguće... omogući vojsci da se izjašnjava svako prema
9 svojoj veri; treći segment njegove aktivnosti je pravni sistem, odnosno, pravni
10 poslovi, a to je izgradnja vojnih sudova, praćenje njihovog rada, kontrole, ali
11 ne mešanje u rad vojnih sudova.

12 P: Vojni sudovi su od 1994. potpali pod Ministarstvo odbrane i jedino što
13 je odeljenje za pravne poslove primalo, to su bili statistički izveštaji koji su
14 ukazivali na broj krivičnih dela i disciplinskih prestupa i kako oni utiču na
15 moral. Jesam ja tako razumeo ulogu ovog pravnog sektora generala Gvere, o čemu
16 ste upravo Vi tad pričali?

17 O: Vojni sudovi su od samog početka rata, odnosno od njihovog formiranja,
18 trebali da budu pod Ministarstvom odbrane Republike Srpske, međutim, nisu bili
19 zato što Ministarstvo odbrane Republike Srpske nije bilo osposobljeno za to, kao
20 što nije bilo osposobljeno juče o čemu sam govorio, za izradu, recimo, vojničkih
21 direktiva. I ja se dobro sećam da je jednom, jedno veče, general Gvero dobio
22 izričit zadatak od generala Mladića da formira vojne sudove i oni su formirani.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 A sad, mislim, nije važno gde su, gde su im sedišta jer ne mogu sad
2 trenutno da se setim.

3 I Gvero je to uradio. Devedeset, tu negde 1994., ja ne znam tačno koji
4 mesec, navodno Ministarstvo odbrane je bilo osposobilo se da može da vodi vojne
5 sudove i onda je to prešlo tamo gde je trebalo da bude i ranije. Međutim,
6 aktivnost generala Gvera, po pitanju pravnih poslova nije prekinuta. Ono što je
7 on direktno radio sa vojnim sudovima sada je radio sa Ministarstvom odbrane,
8 odnosno sa pravnim odelenjem Ministarstva odbrane. Znači, ipak je pratio rad
9 vojnih sudova. Doduše, ovo... tačno ovo što Vi kažete, prijemom statističkih
10 podataka i tako dalje.

11 Ali pravni poslovi podraz...podrazumevaju i nešto drugo. Podrazumevaju
12 ono, sve one negativnosti ili propuste u radu vojske koji ne podležu suđenju, a
13 to su disciplinske greške, disciplinski prestupi i to je jedno od merila koje
14 pokazuje kakvo je moralno... stanje morala u nekoj jedinici. Ako, recimo, jedna
15 brigada ima, u toku meseca, da kažem 50 disciplinskih grešaka, a druga ima 10,
16 to znači da je moral ove brigade koja ima 10 bolji od one koja ima 50. I onda se
17 Gvero, odnosno njegovi pomoćnici, njegov sektor, usmerava u tu jedinicu gde ima
18 najviše propusta.

19 P: I još jedan segment njegovog posla - to je bio njegov organ - general
20 je bio zadužen za protokol. Znači, za organizovanje proslava, komemoracija,
21 svečanosti poput Vidovdanskih sportskih igara, i tako tih nekih stvari...
22 ispraćaja u penziju raznih, komemoracija, prijem stranih predstavnika - znači,
23 kad treba neko da vidi komandanta, organizaciju susreta. To je bio i deo
24 njegovog posla. Je l' se slažete sa tim?

25 O: Organiza... Organizacija tih vojničkih svečanosti se i radi u cilju
26 podizanja morala. A da li je general Gvero angažovao neki umetnički ansambl da

27
28
29
30

1 zabavlja vojsku ili na ovim... za ove zvanične praznike: Dan vojske, Krsna slava
2 vojske, dan neke jedinice - to je bila njegova nadležnost, ali sve... svo... sve
3 to se radi u svim vojskama sveta i u ratu i u miru. Na taj način se vojska, ako
4 ništa drugo, uveseljava, odnosno, diže joj se moral. Što se tiče organizacije,
5 odnosno, protokola oko prijema kojekakvih delegacija, nije to bilo u domenu,
6 isklju... u isključivom domenu generala Gvera, zato što su to radili ljudi
7 kome... čijem sektoru je neka delegacija usmerena.

8 Nema Gvero ništa sa prihvatom, recimo, direktora nekih fabrika /?koje/
9 proizvode vojnu opremu, nego je to radio nar... načelnik pozadinskog sektora.
10 Ili ako u štab dolazi predstavnik UNPROFOR-a ili neke druge saradujuće oružane
11 sile, onda isto Gvero nije imao s tim ništa. To je radio štabni sektor, odnosno,
12 radio sekretar komandanta Glavnog štaba. Tako da, hoću da kažem da nije Gverina
13 nadležnost, odnosno obaveza, bila da priprema sve moguće sastanke Glavnog štaba,
14 odnosno lica iz Glavnog štaba sa nekim drugim.

15 P: I posebno, njegova funkcija nije bila da bude stalno vezan za
16 UNPROFOR?

17 O: Ne.

18 P: Kad kažete "ne", potvrđujete moju sugestiju?

19 O: Gospodine Krgović, pravite... pravite mi probleme, a ja onda
20 opterećujem prevodioce. Postavite pitanje, ovde ovo otipka da je... da ja mogu
21 da govorim i Vi uskočite.

22 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Možete sada da produžite. Mislim da je
23 njegov odgovor dovoljno jasan. Gospodine Krgoviću, izvolite dalje.

24

25

26

27

28

29

30

1 G. KRGOVIĆ:

2 P: Sama pozicija generala Gvere u Glavnom štabu je bila takva da on,
3 imajući u vidu njegovu funkciju, nije imao uticaja na komandovanje, izvođenje
4 operacija i donošenje bitnih odluka. Znači, nije bio taj važan čovek koji je
5 mogao da utiče na donošenje odluka i na komandovanje, izvođenje operacija. Da li
6 se slažete sa ovim mojim stavom?

7 O: Ne slažem se sa tim stavom. General Gvero nije imao odlučujući uticaj,
8 a svi smo mi imali uticaj na donošenje odluka. Ja sam juče izneo podatak da je
9 Glavni štab odluke donosio kolektivno. Prema tome, sigurno u toku rasprave, pre
10 onoga kad komandant kaže: "Odlučio sam...", svi smo mi imali pravo da utičemo na
11 komandanta, da dajemo svoje stavove, svoje predloge, svoja mišljenja, zavisno od
12 toga koliko komandant prihvati predlog bilo koga od nas, taj uticaj se
13 ostvarivao na takav način. Ali odlučujuću ulogu u donošenju odluke niko od nas
14 sedam pomoćnika nije imao.

15 P: Možda sam ja malo nespretno formulisao moje pitanje. Ja govorim o
16 komandovanju, znači o operacijama, o stručnom delu tom, komandovanju, izvođenju
17 operacija, izdavanju naređenja...

18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine McCloskey.

19 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Prigovor. Ovo je pitanje koje sadrži
20 više aspekata. Mislim da je bolje da imamo konkretna pojedinačna pitanja.

21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Slažem se. Molim Vas, gospodine
22 Krgoviću, predlažemo da postepeno pristupate ovom pitanju, znači jedno pitanje
23 po jedno, a ne kumulativno kao što ste to učinili.

24 G. KRGOVIĆ:

25 P: Gospodine Milovanoviću, da li je general Gvero imao komandnog
26
27
28
29
30

1 iskustva i znanja da je mog'o da sugeriše komandantu kako da izvodi neku
2 operaciju, način na koji operacija da se izvede i sve one, kako da kažem,
3 stručno-vojničke aspekte, sugeriše i predloži komandantu?

4 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Isti prigovor, časní Sude. Svi ovi
5 stručni, vojni aspekti, naravno da postoje neki aspekti njegovog... o nekim
6 aspektima svoga posla bio je kvalifikovan da razgovara, a koji su bili sastavni
7 deo borbene organizacije.

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Tačno, gospodine McCloskey. Sa druge
9 strane, mislim da za početak svedok može da se usredsredi na prvi deo pitanja, a
10 onda može da nam govori o onim stručnim vojnim aspektima o kojim eventualno želi
11 nešto da kaže. U protivnom bi gospodin Krgović mogao... morao da bude
12 konkretniji.

13 Možete li da počnete sa odgovaranjem na pitanje, generale? Pitanje glasi:
14 da li je general Gvero imao komandno iskustvo i veštinu koje bi mu omogućilo da
15 predlaže komandantu kako da vodi neku operaciju i na koji način? Hajde da
16 počnemo odatle.

17 SVJEDOK: Svaki general proizvođenjem u čin generala gubi svoje rodovsko
18 obeležje. Do čina pukovnika, svi smo mi pukovnici pešadije, artiljerije,
19 oklopno-mehanizovanih jedinica i da ne nabrajam dalje rodove. Međutim,
20 polaganjem ispita ili proizvođenjem u čin generala, svaki general postaje,
21 ustvari osposobljen je za opštevojnog komandanta. Znači, može da komanduje svim
22 sastavima; i pešadijom, i artiljerijom, itd. Prema tome, general Gvero, samim
23 tim što je general, je imao znanja da vodi vojne operacije, odnosno da

24
25
26
27
28
29
30

1 upravlja vojskom u borbi. Da li je general Gvero imao iskustva, ja to ne znam.

2 Neka se Gvero ne naljuti, ali mislim da nije imao, jer koliko sam video
3 iz Gverine biografije, od komandnih dužnosti mislim da je bio komandir voda i
4 posle se upustio u ove druge vode, nastavničke, profesorske. Uglavnom, barat'o
5 je tim političkim problemima. Znam da je meni, dok sam pohaj... vanredno pohađao
6 političku školu JNA, da mi je vodio jedan seminar iz marksizma. Tako da ja ne
7 znam da li je Gvero bio... Znam sigurno da je bio komandir voda. Da li je bio
8 komandir čete, komandant bataljona, komandant brigade - to, to ja stvarno ne
9 znam. Ali to zna Gvero.

10 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Želite da produžite sa drugim delom
11 svoga pitanja? U tom slučaju bi trebalo da budete konkretniji, gospodine
12 Krgoviću.

13 G. KRGOVIĆ: Ne, časni Sude, obzirom na ovaj odgovor, ja ću otići dalje u
14 mojim pitanjima.

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] I ja sam tako mislio. Izvolite, Vaše
16 naredno pitanje.

17 G. KRGOVIĆ:

18 P: Gospodine Milovanović, što se tiče same uloge i važnosti generala
19 Gvere u Glavnom štabu, da li je on, da li se njegova uloga može opisati kao
20 "Mladićeve oči i uši"? Ili Mladićeva "devojka za sve", koji je bio maltene prvi
21 saradnik generala Mladića i koji je sve, maltene, bio njegov čovek od najbližeg
22 povjerenja?

23 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Idemo jedno pitanje po jedno, jer ste
24 sada postavili tri ili četiri pitanja u okviru jednog jedinog. Da počnemo od
25 prvog, sa Vašim dopuštenjem, gospodine Krgoviću, ja ću sam postaviti pitanje.

26 Generale, kada je reč o ulozi i značaju generala Gvera u Glavnom štabu,
27 postavljeno Vam je prvo pitanje da li bi mogao da se opuš... opiše kao

28

29

30

1 Mladićeve "oči i uši", ukoliko možete to da razumete.

2 SVJEDOK: Ne. Mladićeve "oči i uši" su bila... oči su mu bile Uprava
3 bezbednosti, a uši su mu bile Obaveštajna uprava.

4 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam. A drugo pitanje ponovno se
5 odnosi na ulogu i značaj generala Gvera. Da li biste se složili sa pretpostavkom
6 da je gospodin Gvero bio desna ruka Mladićeva? Da li biste se saglasili sa tim?

7 SVJEDOK: Ne mogu se saglasiti. Time bih sebe potcenio. Desna ruka
8 Mladićeva u vođenju operacija sam bio ja, a... niko drugi. Svi ostali su
9 bivale... neke leve ruke.

10 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] I naposljetku, sve u istom kontekstu
11 uloge i važnosti generala Gvere u Glavnom štabu, da li se slažete da se general
12 Gvero može smatrati kao Mladićev suradnik i osoba kome se on poveravao i koji je
13 bio njegov najverniji čovek?

14 SVJEDOK: Počeću sa kraja. General Gvero nije bio ni od kakvog posebnog
15 poverenja generala Mladića. Mislim da je gene... i general Mladić izbegavao da
16 ima nekoga među nama od posebnog poverenja. Možda se meni najviše poveravao jer
17 je u pitanju rat, ali da mu je general Gvero služio, kako se i branilac izjasnio
18 kao "devojka za sve" - nije.

19

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Krgović, imate reč.

21 G. KRGOVIĆ: Hvala, časni Sude.

22 P: Gospodine generale, da li Vam je poznat odnos generala Gvere

23

24

25

26

27

28

29

30

1 sa političkim strukturama, posebno sa Karadžićem u ovom periodu, od samog
2 početka rata pa negde do njegovog završetka. Prema informacijama kojima ja
3 raspolazem, general Gvero i Karadžić su od samog početka bili u permanentnom
4 sukobu i njihovi odnosi su bili prilično loši tokom čitavog perioda rata. Da li
5 Vam je to poznato?

6 O: Poseban odnos generala Gvere prema vrhovnom komandantu nije uočljiv.
7 Odnos Vrhovne komande prema Glavnom štabu je... bio je promenljiv. U početku
8 rata smo bili dobro prihvaćeni od Predsedništva. Međutim, organizacijom vojske i
9 otpočinjanjem borbenih dejstava, pokušavalo se zanemariti uloga Glavnog štaba.
10 Posebno po formiranju Vrhovne komande, o čemu sam juče govorio, gde niko iz
11 Glavnog štaba nije ušao u sastav Vrhovne komande. Svi smo shvatili da
12 predstavljamo neku vrstu opozicije političkom rukovodstvu.

13 Jer mi smo tražili da Vrhovna komanda materijalno obezbedi vojsku za
14 ratovanje po svim borbenim potrebama. Međutim, Vrhovna komanda u toku čitavog
15 rata - neka analiza je izvršena po prestanku rata - je obezbeđivala svega osam
16 procenata od potrebe vojske, a za ostalo smo se snalazili sami. Imali smo sreću
17 da je vojna industrija ostala u nadležnosti vojske; to je ostalo od JNA, tako da
18 smo mogli manevrisati proizvodima, odnosno vršiti kompenzaciju sa Jugoslavijom.

19 Po meri uspeha Vojske Republike Srpske na bojištu, sve više smo napadani
20 od pojedinaca iz političkog rukovodstva Republike Srpske. Nazivani smo "crvenom
21 bandom" zato što smo preuzeli ono o čemu sam juče govorio, pravila ili načine

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 ratovanja od bivše JNA, zato što smo službovali do rata pod petokrakama.
2 Nazivani smo "Miloševićevim plaćenicima" jer je Vojska Jugoslavije imala obavezu
3 da plaća oficire.

4 Svi ovi napadi na nas su dolazili iz drugog ešalona političkog
5 rukovodstva. Znači, ne direktno od trojice-četvorice najvažnijih u političkom
6 rukovodstvu - znači Karadžić, Koljević, Biljana Plavšić, Momčilo Krajišnik, nego
7 od nekih njihovih pomoćnika. I to je bio problem kojeg je trebalo da razrešava
8 general Gvero kao pomoćnik za moral jer to je direktno uticalo na moral vojske.
9 I to je tako i rađeno da ne bi se direktno sukobili general Mladić i predsednik
10 Karadžić.

11 Sukobi su eskalirali 1995. zbog nekih političkih razloga. Rukovodstvo,
12 političko rukovodstvo Republike Srpske je prihvatilo, odnosno pristalo,
13 pristajalo da se ustupi deo teritorije koju su Srbi kontrolisali ili je
14 prihvatilo povratke... povratak vojske sa delova teritorije koji smo mi
15 kontrolisali, kao što je, recimo, povlačenje vojske sa Igmana i Bjelašnice u
16 avgustu i septembru 1993. i naravno da smo se mi suprotstavljali takvim odlukama
17 ili takvim mogućnostima, pokušavali smo da se tako nešto ne prihvati jer mi smo
18 bili ti, generali, koji smo mesecima pre toga, terali vojsku, upravo u duhu
19 direktiva Vrhovne komande, da zauzima te prostore, ljudi su ginuli i sada treba
20 da napuštamo te prostore, odnosno da vraćamo vojsku.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Ali 1995. godine, aprila meseca, došlo je do otvorenog sukoba Glavnog
2 štaba i Vrhovne komande, izraženog na... izraženo na skupštini 15. aprila u
3 Sanskom Mostu 'de je vojska bila otvoreno napadnuta za neaktivnosti. Međutim,
4 niko nam nije govorio kakve aktivnosti dalje da preduzimamo: Da li da uzimamo
5 još teritorija, da li da napuštamo teritorije, nego eto tako: "vojska je
6 umrtvljena, vojska je nepotrebna" itd. Poimenično je bio napadnut komandant,
7 general Mladić, general Gvero, general Tolimir, general Đukić. Mene su tad
8 preskočili. Ne znam, valjda sam bio oštar na jeziku ili ne znam šta je bilo. Da
9 li je general Gvero lično se sukobio sa Karadžićem, ja to ne znam. Ali znam da
10 je do tada general Gvero uvek bio dužan ispred Glavnog štaba da prisustvuje
11 sednicama Skupštine Republike Srpske i sednicama Vlade Republike Srpske, kao,
12 ako ništa drugo, bar kao gost.

13 Posle te skupštine u Sanskom Mostu, došlo je do nekog... do neke promene
14 u stavovima generala Mladića i on je, uglavnom, počeo da šalje na skupštinu
15 general Tolimira ili mene, a na sednice vlade, ako smo pozvani, onda je slao
16 mene. Tako da sam se malo i ja našao u nepovoljnom položaju jer su ostatak
17 Glavnog štaba je mogao da razmišlja o tome da sam ja prišao političkom
18 rukovodstvu, odnosno da sam, u neku ruku, izdajnik u Glavnom štabu, što nije
19 bilo tačno.

20 Dokaz, kad sam nabrajao ljude koji su napadnuti direktno na toj skupštini
21 u Sanskom Mostu je i taj što je ubrzo usledila naredba ili ukaz vrhovnog
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 komandanta da se penzionišu neki ljudi u Glavnom štabu: general Đukić, Gvero,
2 Tolimir i mislim Ljubiša Beara. Međutim, taj ukaz nije bio izvršni...

3 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] ... Oprostite što prekidam generala, ali
4 da li bismo mogli da čujemo o kom se datumu radi kako ne bismo morali da se
5 vraćamo na to?

6 PREVODILAC: Predsedavajući sudija nije uključio mikrofona.

7 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Datum kada je... kada su izdata
8 naređenja u pogledu oficira koji su smenjeni.

9 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu. Generale, da li biste mogli da
10 nam kažete o kom datumu se radi? Kažete: "Kada sam imenovao ljude koji su...
11 kada sam imenovao ljude koji su direktno napadnuti na skupštini u Sanskom
12 Mostu..." - interesuje nas kada je to bilo. Rekli ste da je izdato naređenje
13 Vrhovne komande da neki ljudi koji su bili članovi Glavnog štaba trebaju da budu
14 penzionisani. Konkretno ste pomenuli tri, odnosno četiri osobe.

15 SVJEDOK: Ne mogu da se sjetim datuma, ali ubrzo posle s...sanske
16 skupštine, posle skupštine... sjednice skupštine u Sanskom Mostu. Da li je to
17 prošlo mjesec, mjesec i po ili dva dana - ne mogu... Ali uglavnom, posle te
18 skupštine.

19 Međutim, nisam završio još oko tog penzionisanja. Niko više iz Vrhovne
20 komande nije tražio da se taj ukaz realizuje da bi po prestanku rata ponovo
21 došao ukaz i ti ljudi su penzionisani, a biser tog ukaza je da se tim ukazom
22 penzioniše i general Đorđe Đukić koji je umro osam meseci pre. Da zaključim,

23
24
25
26
27
28
29
30

1 ne znam da li se general Gvero lično sukobio sa Karadžićem, ali znam da Karadžić
2 više nije kontaktirao ili nije hteo da kontaktira sa ovom četvoricom ljudi koje
3 je naumio da penzionise.

4 G. KRGOVIĆ:

5 P: To znači da, nakon... iz Vašeg iscrpnog odgovora, proizilazi da
6 general Gvero, posle sanske skupštine nije išao na sednice skupštine i sednice
7 vlade?

8 O: Nije mi poznato, nije mi poznato da je išao, ali znam da sam ja
9 odlazio na sednice vlade.

10 P: Sad ću Vas pitati konkretno...

11 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] ... Samo trenutak pre nego što pređete
12 na sledeće pitanje. Generale, odgovarajući na poslednje pitanje, Vi ste rekli:
13 "Nakon skupštine u Sanskom Mostu, došlo je do promene u stavovima generala
14 Mladića i, od tog trenutka, on je počeo, bilo mene ili generala Tolimira, da
15 šalje na skupštinu." I Vi ste bili pozvani i na sednice vlade. Da li Vam je
16 ikada naveo razlog zašto je promenio svoj prethodni stav kada je slao generala
17 Gveru?

18 SVJEDOK: Nije mi poznat razlog i obično se komandant nije pitao zašto
19 odlučuje ovo ili ono. Potčinjeni nikad ne pita komandanta zašto ja ili zašto ste
20 tako odlučili, nego po vojničkim pravilima kaže razumem, ako je razumeo.

21 G. KRGOVIĆ:

22 P: Generale, samo sam hteo da Vas pitam: kada ste govorili o načinu na
23
24
25
26
27
28
29
30

1 koji se rade direktive, Vi ste, odgovarajući juče na pitanje tužioca, rekli da
2 onaj ko naruči direktivu daje okvir i smernice kako ta direktiva treba da bude
3 urađena. Je l' sećate da ste o tome govorili? U konkretnom slučaju, kad Vrhovna
4 komanda daje nalog da se uradi direktiva, ona daje i politički kontekst, i
5 političku analizu i podlogu - znači, karakteristike međunarodne vojno-političke
6 situacije kao osnov za izradu direktive. Da li se slažete sa tim?

7 O: Slažem se sa tim. Međutim, onaj ko naređuje da se uradi direktiva,
8 rekao sam da daje smernice, a ne okvir direktive. I obično, uz te smernice,
9 pošto se radi o dokumentu strategijskog značaja, Vrhovna komanda daje ocenu
10 vojno-političke situacije u Republici Srpskoj, odnosno u zemlji na koju se
11 direktiva odnosi, u neposrednom okruženju i u svetu, od onog što je interesantno
12 za politiku i vojsku Republike Srpske.

13 P: Hvala. Još jedno... jedna druga tema: Vi ste 1994. i 1995., ako se ne
14 varam, ispravite me, bili na bihaćkom ratištu i tamo ste izvodili vojne
15 operacije. Da li je u tom periodu, dok ste Vi dejstvovali... možete li mi reći
16 kako je došlo do otvaranja tog bojišta i kakvo je bilo ponašanje UNPROFOR-a,
17 konkretno komandanta UNPROFOR-a u odnosu na Vaša dejstva?

18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine McCloskey.

19 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Složeno je pitanje. Govori o 1994. i
20 1995. godini, a to je jedan veoma dugačak vremenski period. Da li bi kolega
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 mogao da bude konkretniji? Onda ne bi bilo problema. Ali govorimo o jednom
2 velikom vremenskom razdoblju.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Pretpostavljam da prihvatate taj
4 komentar, gospodine Krgoviću. Najpre treba da utvrdimo o kom... tokom kog
5 vremenskog razdoblja je bio na ratištu u Bihaću tokom vojnih operacija, a onda
6 pređite na preostali deo pitanja i idite korak po korak, molim.

7 G. KRGOVIĆ:

8 P: Gospodine generale, kada su muslimanske snage iz zaštićene zone - Vi
9 ste o tom govorili u svom ispitivanju, u glavnom ispitivanju - ispale iz
10 zaštićene zone u kojoj nisu smeli da budu prisutne naoružane muslimanske
11 jedinice? I onda su uzeli iz /nerazgovijetno/ nekih 250 kvadratnih kilometara
12 teritorije koju je kontrolisala Vojska Republike Srpske. Kada se to desilo i
13 opišite nam reakciju UNPROFOR-a vezano za taj sukob?

14 O: Očigledno da ja moram i brže da govorim i da budem koncizniji ako hoću
15 da odem odavde.

16 P: Tačno /smije se/. Ali nećete nam zameriti, Vi ste najviši oficir,
17 najvišeg ranga koji je ovde, koji ima generalno dosta znanja o tim stvarima pa
18 moramo da Vas iskoristimo da biste nama i Sudu pomogli u utvrđivanju nekih
19 činjenica.

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine McCloskey.

21 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Isti prigovor. Stav je Tužilaštva da su
22 Muslimani napuštali tu enklavu tokom tog perioda, a to je jedan duži vremenski
23 period o kome on sada govori. Mi, naravno, to ne sporimo, ali...

24 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] ...Ja se ne slažem jer mislim da...
25 mislim da gospodin Krgović ovde konkretno govori, a ispravite me ako grešim,

26

27

28

29

30

1 to je događaj o kom je svedok juče govorio. Kada je došlo do jednog iznenadnog
2 napada muslimanskih snaga na području Bihaća, usled čega su jedinice pod
3 njegovom kontrolom izvršile kontranapad i zauzele jedan konkretan kraj. Mislim
4 da o tome govorite svedoče, mislim da na to upućujete svedoka, gospodine
5 Krgoviću, zar ne?

6 G. KRGOVIĆ: Da, časni Sude. A razlog zbog koga govorimo o Bihaću je jedan
7 dokument koji ću sada pokazati svedoku. To je presretnuti razgovor...

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Pa pokažite onda.

9 G. KRGOVIĆ: Molim da se svedoku pokaže dokazni predmet P2374.

10 P: Gospodine generale, ovde ću Vam pokazati jedan presretnuti razgovor
11 koji su zabeležili operateri Armije BiH, gde general Gvero razgovara sa
12 generalom Nicolaiem i on mu pominje obmane i zloupotrebu muslimanske strane
13 vezano za Bihać i Goražde i ponašanje UNPROFOR-a u tim situacijama. To je razlog
14 zbog koga hoću da komentarišete ovaj deo.

15 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Taj dokument nije u elektronskoj
16 sudnici.

17 G. KRGOVIĆ: P2374. Ako mogu da stavim na ELMO...

18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Mislim da će to onda biti brže.

19 Pronašli smo. Molim poslužitelja da to stavi na grafoskop. Mislim da je
20 to jednostavnije. Ukoliko je pod pečatom, to će i ostati pod pečatom, stavite na
21 grafoskop, a dokument se neće emitovati za javnost.

22 Molim tehničare da se slika ovog dokumenta ne emituje za javnost.

23 G. KRGOVIĆ: Podignite malo dole dokument još. Treba mi donji deo.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Ovaj deo što je podvučen žutim - gde general Gvero govori o događajima
2 u Bihaću i Goraždu. Možete li nam reći šta se desilo Vama vezano za odnos
3 UNPROFOR-a, odnosno kada ste dejstvovali na Bihaću?

4 O: Ja sad nemam odrednicu kad mogu da govorim. Drugo, ja sam shvatio Vaše
5 pitanje i ova dokumenta uopšte nisu potrebna da bih odgovorio na to.

6 Gospodine predsedavajući, mogu li da govorim?

7 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da, izvolite generale.

8 SVJEDOK: E, ovako. Ja sam shvatio advokata da on traži da ja objaš...
9 objasnim ponašanje UNPROFOR-a prema greškama koje je činila muslimanska vojska.
10 Ja sam juče objašnjavao kako je došlo do protivudara na Bihaću. I sad, ako ja
11 mogu da govorim o tuđim greškama, greška UNPROFOR-a je u tome što je dozvolio da
12 u bezbednosnoj zoni, gde nije smelo biti nijednog naoružanog čoveka, naraste
13 korpus od 22.000 ljudi - za to vreme, najsavremenije naoružanog na Balkanu. To
14 znači da UNPROFOR, da je UNPROFOR netačno obavestio Glavni štab da je razoružao
15 Muslimane u okolini Bihaća. Sećam se da su nas obavestili da su razoružali tri
16 brigade. Jedna od njih znam da se zvala 505. bužimska brigada koja je inače bila
17 najopasnija na tom prostoru. Mi smo verovali UNPROFOR-u i umrtvili smo naš front
18 na rijeci Uni - to je front prema Bihaću.

19 Međutim, 23. oktobra 1994. godine, iznenada taj 5. muslimanski korpus sa
20 tih 22.000 ljudi prelazi reku Unu i upada na teritoriju koja je bila pod
21 kontrolom Vojske Republike Srpske. Iznenaden je naš 2. krajiški korpus, a i da
22 nije iznenaden, njegovo brojno stanje se... je bilo skoro duplo manje. Aj da ne

23
24
25
26
27
28
29
30

1 kažem du... konkretno brojao je negde oko 14.000 ljudi ukupno, računajući
2 pozadinske jedinice i sve ostalo.

3 Za sedam dana Muslimani su zauzeli onih 250 kvadratnih kilometara. I tada
4 je došlo do one intervencije Vrhovne komande, naše Vrhovne komande, o kojoj sam
5 juče govorio i mislim da taj deo mogu da preskočim, da ne ponavljam, da ne
6 gubimo vreme.

7 P: Generale, izvinjavam se, ako mogu da Vas...

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Samo trenutak da ovo stavim u kontekst
9 jer svedok govori o događajima iz oktobra 1994. godine, a presretnuti razgovor
10 koji ste predočili svedoku nosi datum, ukoliko je to tačno, od 11. jula 1995.
11 godine i odnosi se na sasvim druge događaje.

12 SUDIJA KWON: [simultani prevod] Moram da primetim za zapisnik na
13 engleskom u pitanju je 2. stranica dokaznog predmeta P2347A. To bi trebalo da
14 bude na 2. stranici.

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam, sudija Kwon.

16 Pitanje koje ste Vi postavili svedoku odnosilo se konkretno na ovaj
17 presretnuti razgovor. Ovaj razgovor nosi datum 11. juli i očigledno je, kada se
18 bar površno pogleda, da se... da je tu reč o događajima koji su se upravo
19 odigrali. Ne postoji ništa u ovom dokumentu što bi naznačilo ili nas čak navelo
20 da za trenutak pomislimo da je tu reč o događajima koji su se odigrali u oktobru
21 prethodne godine, a o kojima je svedok upravo govorio.

22 G. KRGOVIĆ: Časni Sude, ovde upravo...ja ne znam šta Vi imate, koji deo
23 na... na prevodu, ovde upravo general... reči koje se pripisuju generalu Gveri.
24 On podseća na prethodne događaje iz Bihaća i iz Goražda i... i kaže: "Neka se

25

26

27

28

29

30

1 seti general Nicolai da je to bilo isto ranije na Bihaću i Goraždu."

2 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu.

3 SUDIJA KWON: [simultani prevod] Pa trebalo bi da bude... da budu u
4 pitanju dve stranice, 2347A.

5 G. KRGOVIĆ:

6 P: Generale, ja ću Vas samo, pokušaću da Vas pitam sugestivno da bismo
7 se... skratili. Da li je tačno da onog momenta kad ste se vi
8 približ...približili Bihaću, kad ste se vratili na početni položaj, da su... da
9 je tad na konto izveštaja da vi navodno bombardujete Bihać, koji su stigli od
10 strane Muslimana bombardovani... znači Vaše jedinice na položajima iako...
11 /preklapanje glasova/.

12 Ponoviću pitanje zbog prevodioca iako se trudim da dam se od sebe, ali
13 nekako mi ne ide danas.

14 Generale, znači, da li je tačno da kada ste se vi vratili i uspostavili
15 prethodne položaje i približili se Bihaću, da ste u tom trenutku, iako niste
16 granatirali Bihać niti ste izvodili napad, prema tome, bili bombardovani od
17 strane NATO avijacije, bez da Vam je prethodno poslata karta zaštićene zone i
18 dokle smete da idete?

19 O: Moje muke kad sam izvršio zadatak Vrhovne komande nisu interesantne za
20 ovaj Sud, ali ću ih samo navesti, da nisam znao šta dalje da radim, da li da
21 produžim ili da stanem. U to vreme Vojska Republike Srpske pod mojom komandom se
22 opasno približila Bihaću. Bihać je bezbednosna zona, iako smo odatle napadnuti.

23 Tražio sam paralelno i od Vrhovne komande i od generala Mladića šta da radim. Od
24
25
26
27
28
29
30

1 Vrhovne komande imao sam osnovu da tražim zato što sam izvršavao direktno
2 naređenje vrhovnog komandanta. A od generala Mladića tražio sam objašnjenje zbog
3 vojničke subordinacije jer sam dužan da to tražim od prvog pretpostavljenog.
4 Dobio sam odgovor od generala Mladića da do daljnjeg, dok se vrhovna komanda ne
5 odluči, stanem. I ja sam stao.

6 U međuvremenu me nazvao general Rose, tada komandant UNPROFOR-a za Bosnu
7 i Hercegovinu. I rekao mi je da ne smem da napadnem Bihać. Ja sam mu odgovorio
8 da to nije moj problem i moja odluka. To je odluka Vrhovne komande. Takođe mi je
9 rekao da ukoliko ja produžim napad ka Bihaću, da ću biti bombardovan. Međutim,
10 nešto čudno se događalo, vođeni su neki pregovori između Republike Srpske
11 Krajine - da Vas bliže orijentišem, to je ta državna tvorevina na čijem čelu je
12 bio Milan Martić - znači, između Martića i hrvatske države, u Zagrebu vođeni su
13 neki pregovori.

14 Tu pretnju Roseovu ja sam shvatio i ovako i onako. Ustvari, shvatio sam
15 je: ako krenem dalje, da će me tući, ali nisam očekivao da će me tući ako
16 ostanem na mestu. Međutim, on je mene tukao 21., 22. i 23. novembra. Navodim te
17 datume zato što je 21. moj rođendan i šalio sam se sa kolegama da mi je lijepo
18 Rose čestitao rođendan. Tukao me tri dana. Nisam mogao stupiti u vezu s njim.
19 Dobro, ja sam obavestio Vrhovnu komandu, generala Mladića i sad, šta su oni
20 radili, to ja ne znam. Uglavnom, vatra je... vatra avijacije je prekinuta 23.;

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 24. naveče, znači dan po prekidu vatre, ja dobijam jedan koverat od generala
2 Rosea. Mislim da je to neko pismo jel /sic/ mi je obećao poslati pismo namere,
3 ali, kako je on vojnički rekao, preteće pismo. Međutim, kad sam otvorio, tu je
4 bila topografska karta sa ucrtanom granicom zone bezbednosti Bihaća - do tada
5 nije postojala granica zone bezbednosti Bihać niti je postojala granica zone
6 bezbednosti Tuzla niti je postojala granica zone bezbednosti Sarajevo. Mislim da
7 ove dve poslednje, Tuzla i Sarajevo ni dan danas nemaju te granice. Granica zone
8 bezbednosti Bihać je povučena na karti tačno po prednjem kraju mojih snaga gde
9 su se našle u Bihaću, oko Bihaća. Znači, nisam narušio zonu bezbednosti.

10 Ali interesantno sa te karte je to što je ona potpisana u Savetu
11 bezbednosti - sad ja ne mogu da vršim preklapanja američkog i evropskog vremena
12 - potpisana je po našem... po našoj analizi 24. novembra ujutru, a ja sam je
13 dobio naveče. Sad nije važno da li je ujutro il' naveče potpisana. Važno je da
14 je ona potpisana dan posle prekida dejstava. Mislim da je advokat hteo da dođe
15 do tog podatka - da sam ja bespravno tučen, odnosno ne ja, nego moja vojska.
16 Slično se dogodilo i nekoliko meseci pre, u Goraždu.

17 I Goražde je bila... bilo bezbednosna zona. Iz te zone je jedan
18 komandant, mislim da se zvao Sejdić - odlično ga poznaje general Pandurević jer
19 se on sukobio s njim - izveo je iz bezbednosne zone Goražde jednu jedinicu od
20 oko 750 ljudi. Znači, prošao je linije UNPROFOR-a, provukao se između naših
21 linija i u pozadini naših snaga, tačnije u reonu planine Sjemeč, napravljen je
22 haos u srpskim selima: popaljena, porušena... Ne znam koliko ljudi je ubijeno.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 Suprotstavili... suprotstavila mu se jedinica kojom je komandovao
2 Pandurević. Ustvari, on je mogao samo da ga zaustavi. I u to vreme na ratište
3 dolazi general Mladić, posle ceremonija oko sahrane ćerke i nije ni navratio u
4 Glavni štab. Otiš'o je direktno na Sjemeč i pre...pred...preduzeo spontanu
5 akciju progona te grupe, otprilike kao što sam i ja uradio kasnije u oktobru na
6 Bihaću.

7 Muslimani su obavestili, odnosno ceo svet, preko sredstava javnog
8 informisanja da su Srbi uništili toliko i toliko kuća, porušili po Goraždu,
9 pobili toliko i toliko ljudi i zaprečeno je od strane UNPROFOR-a da će se srpska
10 vojska oko Goražda tući sredstvima NATO pakta. Međutim, i tada je komandovao
11 UNPROFOR-om general Rose. Nije verovao muslimanskoj propagandi nego je sâm
12 otišao u Goražde. Šta je on tamo našao - nama, bar meni nije bilo poznato, ali u
13 knjizi koju je posle napisao, posle odlaska sa dužnosti, koja se zove "Misija u
14 Bosni" je ustvrdio da je on video porušene kuće, ali kuće koje su porušene dve
15 godine pre. To znači 1992. kad je došlo do prvog okršaja između Muslimana i
16 Srba. Ipak, mislim, orijentivno oko 20. aprila, mi smo tučeni iz vazduha.

17 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu. Mislim da je to dovoljno.
18 Generale, molim Vas - naravno, ja Vas nisam zaustavio zbog toga što je ovo od
19 značaja za Odbranu. Nisam ustvari uopšte pokušao da Vas zaustavim, ali bih
20 predložio da pokušate da Vaši odgovori budu što kraći jer bismo želeli da odete
21 iz Haga i vratite se u svoju zemlju ovog vikenda. U protivnom, mislim da
22 nikakvih izgleda nema da stignemo do kraja Vašeg iskaza ove nedelje.

23 Gospodine Krgoviću, izvolite.

24 G. KRGOVIĆ:

25 P: Generale, koliko mi je poznato, za ove ispade koji su učinili
26
27
28
29
30

1 Muslimani iz zaštićenih zona i čak za ubistva pripadnika UNPROFOR-a, oni nikada
2 nisu bombardovani, nikada nisu bili kažnjeni za... za te svoje postupke. Koliko
3 je Vama poznato?

4 O: 5. muslimanski korpus iz Bihaća nije kažnjen, za ostale ne znam.

5 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] A ko bi ih kaznio, gospodine Krgoviću?

6 G. KRGOVIĆ: Bombardovanje NATO-om, isto kao i za Vojsku Republike Srpske.

7 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] To je ono što je želeo da kaže gospodin
8 Krgović, a Vaš odgovor ostaje isti, generale, zar ne?

9 SVJEDOK: Da.

10 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam.

11 G. KRGOVIĆ:

12 P: Generale, hteo bih da Vas pitam kratko, Vi ste to jednim delom
13 objasnili u svom glavnom ispitivanju, kad ste objašnjavali način potpisivanja
14 dokumenata. Kada se dokument koji je urađen predan na slanje putem teleprintera,
15 u potpisu se stavi neka ličnost sa svojim činom i zvanjem. Ukoliko taj ne
16 potpiše lično, svojim potpisom potvrdi taj dokument, onaj koji prima
17 teleprinterom taj dokument, ako lice potpiše "za", to se u onom dokumentu kod
18 primaoca ne vidi. Vidi se samo titula onog ko stoji u potpisu. Je l' to tačno?
19 Vi ste to objasnili, samo sam hteo ja da Vam...

20 O: Tačno je. Tačno je i mislim da ono što sam odgovorio tužiocu može
21 poslužiti i Odbrani i ne vidim potrebu da se dupliraju pitanja.

22 P: A kada se stavi oznaka "SR" ispod nekog dokumenta to znači da je
23
24
25
26
27
28
29
30

1 onaj koji... znači da je ta osoba svojeručno potpisala taj dokument?

2 O: Da.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Odgovorio je na to pitanje juče.

4 G. KRGOVIĆ:

5 P: Milovanoviću, hteo sam da Vas pitam jedno pitanje: Vi ste pozna...

6 poznajete generala Gveru. Ja ću Vam sada pokazati jedan dokument iz 1992.

7 godine.

8 Molim da se svedoku pokaže dokazni predmet 6D129.

9 Jedan dokument iz 1992. godine u kojem general Gvero, vršeći svoju
10 funkciju pomoćnika za moral, govori o nekim stvarima, kako neki postupci utiču
11 na moral srpskog vojnika i kako se treba ponašati prema pripadnicima drugih
12 nacija, UNPROFOR-a i drugih međunarodnih organizacija.

13 Ja Vas molim da pažljivo pročitate ovaj dokument.

14 Ovde general Gvero govori da je i pre toga više puta skret'o pažnju na
15 potrebu sprečavanja odmazde nad nedužnim stanovništvom, pljačkanje, paljenje,
16 rušenje i maltretiranje i da ovakvi postupci krnje ugled i moralni lik srpskog
17 vojnika i da se ne sme dozvoliti takvo ponašanje prema nedužnom stanovništvu
18 samo zato što nisu Srbi. Je l' vidite ovaj deo? Da li Vam to govori o tome i
19 ono... Vaš utisak - da li je general Gvero ovo što je napisao verovao u to i
20 stajao iza toga?

21 O: Ja vidim dokumenat. Verovatno general Gvero stoji iza njega ako ga je
22 on napisao. Ja ne vidim potpis dole, ne vidim dno.

23 P: Molim da se svedoku spusti ovaj dokument niže dole da bi mogao da se
24 vidi potpis.

25 O: Vidim i potpis generala Gvera. Opet ne vidim ono "SR" famozno i

26

27

28

29

30

1 ne znam šta hoćete Vi - da ja potvrdim verodostojnost ovog dokumenta...?

2 P: Ne, gospodine generale. Samo... ja sam malo postavio šire pitanje. Da
3 li ovo što stoji u ovom dokumentu, prema Vašem uverenju, izražava ono što je
4 Gvero govorio i ideje koje je zastupao u razgovoru sa Vama i na Vašim
5 sastancima?

6 O: Tačno.

7 P: I skrenuću Vam pažnju na jedan pasus koji počinje da "odnos prema
8 domaćim i stranim novinarima, predstavnicima UNPROFOR-a, Međunarodnog Crvenog
9 krsta mora biti topao, ljudski i krajnje korektan u svim situacijama. Treba im
10 izaći u susret, omogućavati im nesmetan rad i što više, pridobivati ih."

11 O: Vidim to. Ja da sam pisao ovaj dokumenat, ne bih nikada stavio u reč
12 "topao", nego bih stavio "da bude korektan i u duhu međunarodnih regulativa".

13 P: Ali to je... izražava i Vaš stav?

14 O: To je stav Glavnog štaba, a ne moj.

15 P: Samo još jedno pitanje, gospodine generale. Vi ste u sklopu, kada
16 su... kod dokumenata... kada su dokumenti u pitanju... svaki sektor je im'o svoj
17 /nerazgovijetno/ broj? Da li se slažete? A Vaš, broj Vašeg sektora bio je 03,
18 ako se sećate?

19 O: Da.

20 P: I samo pre pauze... mislim da ću završiti. Imam još samo jedno...
21 jedno pitanje. Da li Vam je poznato da je jedan deo sektora generala Gvere -
22 pritom mislim na informativni deo i deo za pravne poslove - da je bio smešten u
23 hotelu u Han Pijesku?

24 O: Pres centar je bio smešten u hotelu u... ne u hotelu, nego u Han
25
26
27
28
29
30

1 Pijesku, nije u zgradi hotela. U nekoj drugoj zgradi. Mislim da je to bila
2 zgrada opštine. A gde su ga oni krajem 1994. ili 1995. premeštali, ne znam i ne
3 znam da li je neko iz Gverinog sektora iz Crne Rijeke premešten u Han Pijesak.

4 P: I mada Vi niste bili tu u leto 1995., da li Vam je poznato da je u
5 onoj kancelariji koju ste Vi označili kao "Gvero", da je Tolimir u to vreme bio
6 sa suprugom tu i da je on koristio tu kancelariju - gde ste Vi označili da je
7 Gverina u nekom periodu?

8 O: Tačno. Tolimir je bio u toku rata sa suprugom u jednoj od tih
9 prostorija. Ja mislim da sam jutros objasnio tužiocu da je Gvero premešten iz
10 one što smo zvali "plava sala" u susjednu prostoriju. E sad, da li je došlo do
11 rokade i Tolimira za sledeću - to ne mogu... mislim da to tražite od mene, da je
12 to tražiti podatke o ratištu i spavaćoj sobi nečijoj...

13 P: I... samo ukoliko Vam je poznato da je u jednom trenutku u leto 1995.
14 general Gvero, kompletna njegova služba prešla u Han Pijesak, u hotel, a da je
15 on dobio jednu kancelariju u novoj baraci? Samo ukoliko Vam je poznato pošto Vi
16 ste rekli da niste bili u julu u tom periodu od maltene marta do decembra 1995.

17 O: Nije mi poznato.

18 G. KRGOVIĆ: Hvala Vam, generale. Ja nemam više pitanja, časni Sude.

19 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu. Ko će ispitivati sledeći? - mada
20 mislim da ćemo sada preći na pauzu. To ćete biti Vi, gospođo Fauveau. Vi ste
21 tražili tri i po sata. Koliko još uvek očekujete da će Vam vremena biti
22 potrebno?

23 GĐA FAUVEAU: [simultani prevod] S obzirom na odgovore svedoka, želela bih
24 da ostanem pri tri i po sata, ali daću sve od sebe da završim što je pre moguće.

25

26

27

28

29

30

1 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Neposredno uoči pauze, za Bearu,
2 gospodine Ostojiću tražili ste sat vremena i tri... i 45 minuta.

3 G. OSTOJIĆ: [simultani prevod]: Da. Mislim da ćemo to... smanjili. Želeli
4 bismo da rezervišemo 45 minuta do jednog sata, ali možda uopšte nećemo imati
5 pitanja, u zavisnosti od toga šta se dogodi narednog dana.

6 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam. Gospodine Haynes?

7 G. HAYNES: [simultani prevod] Još uvek oko sat vremena ili malo više.

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Bourgon?

9 G. BOURGON: [simultani prevod] Dobar dan, gospodine predsedavajući. Mi za
10 sada nemamo pitanja, ali bi želeo da rezervišem 10 minuta za jedno pitanje za
11 koje verujem da će ga neko drugi postaviti. Hvala Vam.

12 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] U redu.

13 SUDIJA KWON: [simultani prevod] U međuvremenu, radi zapisnika, primetio
14 sam da na stranici 55 u redu 18... mislio sam 2374A.

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam, sudija Kwon. Kratka pauza od
16 25 minuta, a onda ćemo ponovo zasedati. Hvala Vam.

17 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.

18 ... Početak pauze u 12.29h

19 ... Sjednica nastavljena u 12.58h

20 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Izvolite sestti.

21 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da, gospođu Fauveau? Mogli biste da se
22 predstavite svedoku i počnete sa pitanjima.

23 GĐA FAUVEAU: [simultani prevod] Hvala, časni Sude.

24 Unakrsno ispituje gđa. Fauveau:

25 P: Ja sam Natasha Fauveau-Ivanović. Branim generala Miletića.

26 Molim da se svedoku pokaže dokazni predmet P2828. reč je o crtežu

27

28

29

30

1 koji je tužilac pokazao maločas svedoku. Molim da se pokaže donji deo dokumenta
2 kako bismo videli prvu prostoriju i broj 3 - ne, ne, ne, gore, gore molim. Još
3 malo. Još malo. E tako, hvala.

4 Gospodine, Vi ste rekli da je general Miletić bio u prostoriji pod brojem
5 5 kada Vi niste bili tu. Da li je to tačno?

6 O: Da.

7 P: Takođe vidimo ime Miletić da se nalazi i u prostoriji broj 3. Da li je
8 tačno da je general, general Miletić bio prisutan često i u sobi broj 3, kako
9 kada ste bili tu, tako i kada niste bili tu?

10 O: Da, zbog toga što je operativni centar bio u sastavu uprave,
11 operativne uprave generala Miletića i tu je imao najpovoljnije uslove za rad,
12 odnosno, imao je širinu.

13 P: Danas ste rekli da je veliki broj osoba bio u toj prostoriji,
14 uključujući i pomoćnici komandanta!?

15 O: Ne pomoćnici komandanta nego obično njihovi zamenici ili neki dru...
16 neko drugo lice koga pomoćnik komandanta odredi jer je to bio dežurni tim i
17 morao je imati predstavnike svih sektora i uprava. A pomoćnici komandanta su
18 boravili onda kada se održava sastanak štaba u operativnom centru jer je to bila
19 najveća prostorija.

20 P: U svakom slučaju, bilo je trenutaka kada su pomoćnici komandanta
21 privremeno bili u toj prostoriji, zar ne?

22 O: Da.

23 P: Rekli ste da je Vaš lokal bio 155. Da li je tačno da lokal 155 je bio
24 povezan kako sa prostorijom broj 5 tako i sa brojem 3, kao i sa izvesnim drugim
25 prostorijama koje su pripadale generalu Mladiću?

26

27

28

29

30

1 O: Hvala Vam na ovoj intervenciji jer to je trebala biti i dopuna iskaza
2 jutros tužio...Tužilaštvu. Naime, u pripremi za ovo svedočenje, tužilac i ja smo
3 raspravljali o tom lokal, telefonu broj 155. On mi je tada postavio i drugo
4 pitanje. Prvo je bilo da li je to moj lokal. Dobio je potvrđan odgovor, kao i
5 jutros. Drugo njegovo pitanje je bilo da li je taj lokal mogao još neko da
6 koristi - ja sam mu to objasnio.

7 Očekivao sam i jutros to drugo pitanje, međutim, do njega nije došlo -
8 tužilac je završio. Prema tome, taj lokal je bio paralelno povezan sa ovom
9 prostorijom ispod isprekidane linije - to je bila moja soba za odmor - da ne bih
10 noću skakao iz sobe u sobu. Dalje, bio je paralelno povezan sa sobom broj 3 - to
11 je operativni centar - gde je uvek boravilo, kako sam jutros rekao, više od 10
12 ljudi i bio je paralelno povezan sa operativnom salom u podzemnom komandnom
13 mestu. Tako da, ako me neko traži, nisam u kancelariji, traži me u spavaćoj
14 sobi, odnosno telefonista sa centrale me traži u spavaćoj sobi, ako nisam tu,
15 traži me u operativnom centru. U operativnom centru uvek neko ima i ko je
16 najbliži telefonu, taj se javi.

17 P: Da li je tačno da, u hitnim slučajevima, a naročito kada se vodi neki
18 sastanak, kada bi neki pomoćnik komandanta prisutan na sastanku u toj prostoriji
19 broj 3, a treba da razgovara sa nekim od pomoćnika koji su na terenu, onda bi
20 se... onda bi on ostavio poruku pomoćniku i rekao da pozove lokal 155?

21 O: Ja ne znam da li su oni ostavljali poruke ili nisu, ali su mogli

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 dobiti vezu preko lokala 155 ako su u operativnom centru.

2 P: Dakle, kada zateknemo poruku da treba da se pozove lokal 155, jedino
3 možemo da zaključimo da... da to nije nužno general Miletić već da to može biti
4 bilo ko koga trebaju, zar ne?

5 O: Taj telefon je ubrzo po instaliranju postao jedna vrsta javne
6 govornice u Glavnom štabu.

7 P: Gospodine, juče ste govorili o direktivi broj 7.

8 Molim da se svedoku pokaže dokazni predmet P5. Molim da se svedoku pokaže
9 21. stranica, a na engleskom je to 15. stranica. Molim da se pokaže donji deo,
10 upravo onaj deo gde vidimo potpis. Hvala.

11 Juče ste rekli da je ovu direktivu potpisao vrhovni komandant, Radovan
12 Karadžić. I da ju je sačinio, izradio Radivoje Miletić. Da li je tačno da
13 pukovnik Miletić je u ovoj direktivi trebalo da napiše ono što je odlučio
14 Radovan Karadžić?

15 O: Da.

16 P: I nije mogao da izostavi ono što je odlučio komandant Radovan
17 Karadžić?

18 O: On to nije smio da izostavi.

19 P: Da li onda možemo da kažemo da general Miletić nije imao nikakvu
20 mogućnost da donosi odluku u pogledu sadržaja direktive?

21 O: On nije smio menjati sadržaj smernica koje mu je dao Karadžić. On je
22 jedino mogao da oblikuje tekst direktive da bi zadovoljila sve one

23
24
25
26
27
28
29
30

1 norme o kojima smo jutros raspravljali, oko interpunkcije, gramatike, itd.

2 P: Vi ste juče objasnili kako se pisala direktiva i rekli ste da je
3 postojao tim ljudi koji je bio zadužen za direktivu, odnosno za pisanje
4 direktiva uopšteno. Da li je tačno da ta ekipa se sastojala od više osoba i da
5 su one onome koji piše direktivu, a to je u ovom slučaju bio pukovnik Miletić,
6 dostavljala sve elemente koji su potrebni kako bi pukovnik Miletić mogao da
7 napiše direktivu?

8 O: Izradu svih pisanih dokumenata Glavnog štaba, koji se odnose, koji se
9 odnose na borbene radnje, piše, odnosno izrađuje Operativna uprava. I ne
10 određuje se poseban tim, ukoliko za tim nema neke posebne potrebe. Svi ostali
11 sektori i uprave u Glavnom štabu su dužne, u konkretnom slučaju, za direktivu
12 broj 7, da Miletiću daju svoje stavove odnosno svoje predloge i mišljenja.

13 Pošto je ova direktiva rađena za potrebe Vrhovne komande, Miletić je
14 mogao, a nije morao da konsultuje pomoćnike komandanta. A kada se radi dokumenat
15 Glavnog štaba, onda je obavezan da konsultuje pomoćnike komandanta.

16 P: A budući da je reč o direktivi vrhovnog komandanta, odnosno Vrhovne
17 komande, Vi kažete da on nije bio dužan, nije morao da se konsultuje sa
18 pomoćnicima komandanta. Da li je tačno da nije morao da se konsultuje sa njima

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 budući da sve smernice u pogledu ove direktive je dobio od vrhovne komande,
2 odnosno vrhovnog komandanta?

3 O: Tako bi trebalo da bude. Ja ne znam da li je Miletić konsultovao. Ja
4 da sam bio na njegovom mestu, ja bi to uradio.

5 P: Molim da se sada svedoku pokaže 15. stranica direktive. To je 10.
6 stranica na engleskom. Molim da se pokaže donji deo dokumenta. E tako. Ne, da
7 vidimo ovo što je napisano masnim slovima. Hvala.

8 Gospodine, deo koji počinje, pasus koji počinje rečima "Drinski korpus" -
9 tu se opisuju zaduženja Drinskog korpusa, onako kako ih je osmislio vrhovni
10 komandant, Radovan Karadžić.

11 Da li je reč o zaduženjima koja su... koja je Vrhovna komanda poverila
12 Drinskom korpusu?

13 O: Koliko vidim - jeste.

14 P: Na osnovu onoga što ste maločas rekli, čak i ukoliko general Miletić
15 se ne slaže sa tim zadacima, on je morao da ih uvrsti i napiše u direktivi, zar
16 ne?

17 O: Sigurno.

18 P: A, da je general Miletić izostavio ovaj deo u nacrtu direktive koju je
19 pisao, Radovan Karadžić je mogao to da doda, dopiše, čitajući direktivu, pre
20 nego što je potpiše, zar ne?

21 O: Da.

22 P: Vi ste sami rekli da niste bili prisutni u Glavnom štabu kada je ova
23 direktiva napisana. Da li je tačno da ne znate da li se general Miletić
24 usprotivio Radovanu Karadžiću kada je doneta odluka o ovom zadatku?

25 O: Ne znam, a i da se usprotivio, ne bi vredelo.

26

27

28

29

30

1 P: Molim da se sada svedoku pokaže dokazni predmet 7... 5D361. Dokument
2 koji ćete videti za koji trenutak je direktiva 7-1 koju je izdala, donela...
3 doneo Glavni štab vojske. Molim da se pokaže 5. stranica. To je 5. stranica kako
4 na B/H/S-u, tako i na engleskom.

5 Gospodine, da li vidite pasus 5.3, koji počinje rečima "Drinski korpus"?
6 I gde se određuju zadaci Drinskog korpusa, onako kako ih je osmislio Glavni štab
7 Vojske Republike Srpske.

8 Da li je tačno da ova direktiva Glavnog štaba VRS-a nije u sebi preuzela
9 zadatke Drinskog korpusa onako kako ih je osmislila Vrhovna komanda?

10 O: Tačno. Ovde je komandant Glavnog štaba preuzeo na sebe odgovornost da
11 ublaži, odnosno amortizuje odluku vrhovnog komandanta jer ja ovde ne vidim da
12 general Mladić naređuje upad srpske vojske u enklave, nego ide na izolaciju 2.
13 korpusa zbog, verovatno zbog toga što je u Sarajevu besnela muslimanska ofanziva
14 za tzv. deblokadu Sarajeva. Znači, hteo je da veže snage 2. muslimanskog korpusa
15 u Tuzli.

16 P: Da li je tačno da, na osnovu Vaših saznanja - a Vi ste bili načelnik
17 štaba, Glavnog štaba VRS-a, ni u jednom trenutku tokom rata u Bosni i
18 Hercegovini civilno stanovništvo nije bilo predmet dejstava Vojske Republike
19 Srpske?

20 O: Nikada civilno stanovništvo nije bilo predmet dejstava Vojske
21 Republike Srpske, izuzev pojedinačnih slučajeva, ako nas muslimanska armija tuče
22 artiljerijskim oruđima iz naseljenog mesta. Jer mi smo smatrali da se i
23 Muslimani pridržavaju odredbi... odredbi Ženevske konvencije i da ne smeju
24 mešati vojne ciljeve sa civilnim stanovništvom.

25

26

27

28

29

30

1 P: Želela bih da Vam postavim nekoliko pitanja u pogledu humanitarnih
2 konvoja i konvoja UNPROFOR-a. Da li je tačno da, na osnovu Vaših saznanja, stav
3 VRS-a, prema tim humanitarnim konvojima se nije promenio nakon što je izdata
4 direktiva broj 7?

5 O: Nije mi poznato da li se išta promenilo jer na ra... delu ratišta gde
6 sam ja bio nije bila enklava i nije bilo dotura humanitarne pomoći civilnim
7 organima. Znači, preko teritorije koju sam ja kontrolisao nisu se kretali
8 konvoji humanitarne pomoći, a na istoku, odnosno u istočnoj Bosni - ne znam šta
9 se događalo po pitanju humanitarne pomoći.

10 P: Gospodine, Vi ste bili u Glavnom štabu, u komandi, sve do kraja maja
11 1995. godine. Ili, u svakom slučaju, u martu, aprilu i maju 1995. Tokom tog
12 vremenskog razdoblja, da li ste primetili da se vrši restrikcija humanitarnih
13 konvoja, odnosno ograničenja humanitarnih konvoja?

14 O: Sa čije strane?

15 P: Sa strane VRS-a.

16 O: Negde u toku 1994. godine formiran je u Republici Srpskoj komitet za
17 humanitarnu pomoć čime je nadležnost za planiranje dotura humanitarne pomoći iz
18 Glavnog štaba prebačena na civilne strukture. Na čelu tog komiteta bio je
19 potpredsednik Republike Nikola Koljević i mislim da je imao u sastavu tog
20 komiteta i jednog ili dva - ne znam tačno - oficira, koji su odluke ili planove
21 tog komiteta o doturu humanitarne pomoći prenosili Glavnom štabu da bismo mi
22 obustavljali eventualna borbena dejstva na pravcima na kojima se dotura
23 humanitarna pomoć.

24 P: Želela bih da Vam sada predočim više dokumenata koji se odnose na
25 humanitarnu pomoć, ali najpre: da li je tačno da su svi konvoji bili
26
27
28
29
30

1 humanitarni - dakle, svi ti humanitarni konvoji, konvoji UNPROFOR-a su bili
2 kontrolisani od samog početka rata?

3 O: Po sporazumu između snaga UNPROFOR-a koji je obezbeđivao konvoje sa
4 humanitarnom pomoći i Vojske Republike Srpske, svi konvoji su kontrolisani na
5 punktovima ulaska u bezbednosnu zonu. To su radile mešovite grupe sastavljene od
6 pripadnika Vojske Republike Srpske i UNPROFOR-a.

7 P: Da li je tačno da, prilikom tih kontrola, a i drugim sredstvima, Vi
8 ste ponekad znali da se vrši zloupotreba konvoja i da se u konvojima nalazi i
9 roba koja tu ne bi smela da bude?

10 O: Da. Organizacija, nevladina organizacija koja dotura humanitarnu
11 pomoć, to je bio UNHCR, bio je dužan UNPROFOR-u da dostavi popis materijala koji
12 ulazi u enklavu. UNPROFOR je bio dužan da nama dostavi isti taj pot...popis i u
13 početku dotura humanitarne pomoći dok smo imali poverenja jedni u druge, odnosno
14 dok smo mi imali poverenja u UNPROFOR, kontrola je vršena delimično. Recimo,
15 odredi se: kontrolisaćemo svaki peti, deseti, sedmi ili treći kamion, pa ako se
16 nešto otkrije tom tzv. štih-probom, onda se konvoj zaustavlja i vršena je
17 kontrola kompletnog konvoja i isključivano od prolaska sve ono što se nije
18 nalazilo na spisku za konvoj.

19 P: Gospodine, želela bih da Vam sada pokažem dokazni predmet koji je na
20 engleskom. Pročitaću, ali me interesuje samo jedna rečenica. To je dokazni
21 predmet 5D390. Reč je o dokumentu Ujedinjenih nacija. To je izveštaj sastanka na
22 kom su bili predstavnici VRS-a sa predstavnicima UNPROFOR-a, 9. aprila 1993.
23 Molim da sada pogledamo 2. stranicu.

24
25
26
27
28
29
30

1 Interesuje me 1. pasus, 2. rečenica i sledeća rečenica: "Pitanje otkrića
2 prethodnog dana u Sarajevu, otprilike 30.000 komada municije sakrivenih u
3 konvoju u pratnji UNPROFOR-a, pokrenuto je ranije."

4 Da li je tačno da je bilo striktno zabranjeno da se municija i oružje
5 prenosi u humanitarnim konvojima?

6 O: Po članu 60, mislim da je 60, 1. protokola Ženevske konvencije
7 Ujedinjenih nacija, stoje 4 odrednice koje regulišu status odnosno način kako
8 funkcioniše bezbednosna zona. Jedna od tih stavki zabranjuje postojanje bilo
9 kakve vojne opreme, znači oružja, municije, uniformi, sve ono što obeležava neku
10 vojsku.

11 P: A u ovakvim slučajevima, kada je UNHCR prevezio municiju, da li je...
12 do ovakvih slučajeva je dolazilo više puta, ovo nije bio usamljen takav slučaj.

13 O: Pa, ne trebaju, ne trebaju nikakvi dokazi posebni. Ja sam već i juče i
14 danas govorio o 5. muslimanskom korpusu koji je bio razoružan, a narastao je u
15 Bihaću na 22.000 vojnika. Izveštjeni smo od UNPROFOR-a u maju 1993. da je
16 Srebrenica razoružana, da su vojni objekti pretvoreni u civilne, da je to
17 vojnika što se našlo u Srebrenici razoružano, a u Srebrenici je nikla 28.
18 pešadijska divizija Armije Bosne i Hercegovine.

19 Isto se dogodilo u Žepi gde smo izveštjeni da je oduzeto oko 900 cevi
20 pešadijskog oružja i da je Žepa razoružana odnosno demilitarizovana, a tu je
21 formirana brigada zvana "4. juni" jačine od oko 1.200 boraca. Naoružanih boraca.
22 U enklavi Goražde, u... bezbednosna zona je bila prečnika 3 km, dogovorena

23
24
25
26
27
28
29
30

1 bezbednosna zona. Nikla je 81. pešadijska divizija muslimanske vojske sa negde
2 oko 6000 do 6500 hiljada ljudi. Prema tome, ne trebaju nikakvi dokazi da li je
3 bilo slučajeva remećenja dogovorenog kad je pitanju dotur humanitarne pomoći.
4 Oružje i municija nisu nikako mog... drugačije mogli ući u enklavu, nego kroz
5 konvoje humanitarne pomoći i kroz borbeni raspored snaga UNPROFOR-a.

6 Istina, postojala je i jedna operacija, negde u 1994. godini, dotur
7 humanitarne pomoći vazdušnim putem poznata pod nazivom "*Parachute*". Pomoć je
8 spuštana u enklave padobranima, sa malo većih visina, noću i onda ili piloti ne
9 podese visinu ili vetar i dešavalo se nekoliko puta da se... da padobran vetar
10 prenese na stranu koju... na prostor koji kontroliše Vojska Republike Srpske.
11 Znam da je jednom dignuta čitava uzbuna kada je ispod jednog takvog padobrana u
12 paketima za brašno pronađena konzervirana, odnosno u konzervama municija za
13 mitraljez 12,7 mm.

14 Mi smo odma', kadgod smo takvo nešto otkrili, obaveštavali UNPROFOR,
15 skretali im pažnju i, paralelno s tim, bez obzira što je to ponavljano više
16 puta, kada god smo to otkrili, Glavni štab je odmah slao upozorenja, naređenja,
17 obaveštenja u pisanoj formi potčinjenim jedinicama, uglavnom komandi Drinskog
18 korpusa jer je on... i Hercegovačkog korpusa jer su njih dva kontrolisala
19 prilaze enklavama.

20 P: Gospodine, Vi ste mi već objasnili proceduru prolaska konvoja. Želela
21 bih sada da pogledate jedan dokument, jednostavno da biste potvrdili da je reč o
22 ovim dokumentima kojima je regulisana procedure. U pitanju je dokument 5D398.

23 PREVODILAC: Ispravka prevodioca: 378.

24 GĐA FAUVEAU: [simultani prevod]

25 P: Da li je tačno da je rek... da je reč o dokumentu Glavnog štaba Vojske
26 Republike Srpske od 3. aprila 1993?

27

28

29

30

1 O: Da.

2 P: U 2. pasusu reč je o najavi konvoja, a zatim je se kaže, u 3. pasusu
3 da najava konvoja treba da bude obavljena 24 časa pre polaska konvoja. 24 časa.

4 O: Ja to ne mogu momentalno da nađem. Ne znam koji Vam je prvi, koji
5 drugi pasus, međutim ne treba ga ni tražiti. To je tačno da je UNPROFOR nama bio
6 dužan da najavi prolazak konvoja 24 sata pre. Ali napominjem, radi se o 3.
7 aprilu. Tada nisu bile uspostavljene još enklave, odnosno bezbednosne zone u
8 enklavama.

9 P: U potpunosti se slažem. Ali čak i u to vreme su postojale kontrole i
10 ova procedura najave konvoja je i u to vreme postojala.

11 O: Jeste. I ta procedura je nastavljena i po uvođenju bezbednosnih zona.

12 P: Da li je tačno da se često govorilo o municiji i naoružanju, ali da je
13 često bilo problema i sa gorivom i da je postojalo crno tržište i da UNPROFOR,
14 da su UNPROFOR i UNHCR prevozili gorivo u enklave i u svakom slučaju na
15 teritoriju pod kontrolom Muslimana?

16 O: Za UNPROFOR ne mogu da tvrdim da je to tačno, ali za UNHCR je tačno.
17 Lično mislim da je to u početku bio šverc ili kriminalne radnje pojedinaca. Da
18 on uđe u enklavu sa punim rezervoarom i onda tamo istoči par litara ili... -
19 zavisi koliki je rezervar - ostavi i sad, kažem, mislim da je bio u prvom... u
20 prvo vreme pojedinačan kriminal. Kad smo saznali za to, a to je bilo veoma teško
21 saznati, mi smo obavestavali UNPROFOR i sve smo... sve se bojim da smo pogrešili
22 što smo ih obavestavali o toj sitnoj... o tom sitnom kriminalu. Jer smo im dali

23

24

25

26

27

28

29

30

1 ideju da se to proširi, pa su pored sprovodnika konvoja UNHCR-a, to počeli da
2 rade i vojnici UNPROFOR-a.

3 Vrhunac je bio kada se otkrilo da pojedina vozila, u toku pripreme
4 konvoja, imaju dupla dna. Odnosno, reze... njihovi rezervoari imaju dupla dna.
5 To je već bio organizovani kriminal i UNHCR-a i UNPROFOR-a. Međutim, mi više
6 nismo imali poverenja, ni u UNPROFOR, ni u UNHCR i onda smo zaveli rigorozne
7 kontrole. A to znači kontrola svakog vozila...

8 P: Pre pauze, možemo li da predočimo svedoku dokazni predmet 5D374? U
9 pitanju je naređenje Glavnog štaba Vojske Republike Srpske od 3. septembra
10 1993., od 30. septembra 1993., a u pasusima 1 i 2 u ovom naređenju je reč o
11 poteškoćama sa gorivom. To se... kada je reč o humanitarnim organizacijama... to
12 je u pasusu 1, a u 2. pasusu se traži stroža kontrola goriva u ovim konvojima.
13 Da li je to tačno?

14 O: Tačno.

15 P: I možda pre pauze da predočimo svedoku još jedan dokument. U pitanju
16 je 5D372.

17 GĐA FAUVEAU: [simultani prevod] Ustvari, gospodine predsedavajući, mislim
18 da sam bila preveliki optimista. Ali verujem da ću završiti sutra pre prve
19 pauze.

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] To znači da ima nađe da sutra završimo
21 iskaz ovog svedoka. Takođe, to znači da treba pripremiti i sledećeg svedoka.

22 Generale, za danas ćemo prekinuti. Ponovo ćemo se sresti sutra

23
24
25
26
27
28
29
30

1 ujutru u 9.00 časova, kao i danas. Isti... ista preporuka kao i juče: ne treba
2 da razgovarate o temi Vašeg iskaza ni sa kim do sutra. Hvala Vam.

3 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.

4 ... Sjednica završena u 13.45h.

5 Nastavak zakazan za četvrtak,

6 31.05.2007., u 09.00h.

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30